

NOVO VODSTVO ZVEZE KOMUNISTOV SLOVENIJE

Šesti kongres Zveze komunistov Slovenije je izvolil nov centralni komite, nov stalni del konference ZKS, častno razsodišče, revizijsko komisijo, kandidate za člane predsedstva ZKJ in kandidate za člane stalnega dela konference ZKJ.

Centralni komite ZKS je izvolil za predsednika Franca Popita, za sekretarja pa ing. Andreja Marince. V sekretariatu CK ZKS so izvoljeni: Stane Dolanc, Vlado Janžič, Milan Kučan, Franček Mirič in Franc Šetinc.

Za kandidate za člane predsedstva ZKJ je kongres izvolil: Edvarda Kardelja, Staneta Kavčiča, Sergeja Kraigherja, Staneta Kranjca in Mitjo Ribičiča. Za kandidate za člane stalnega dela konference ZKJ pa je kongres izvolil: Romana Albrehta, inž. Uroša Bajžlja, dr. Maro Bešter, inž. Marka Bulca, Kristijana Hrašta, Janeza Kocijančiča, Ivana Renka, Slavka Koršaka, Jožeta Smoleta in inž. Marijo Vičar-Zupančič.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUŠTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR ŠINKOVEC

Leto VI
17. XII. 1968
Št. 50

BESEDE
IN
DEJANJA

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

DELOVNI OBRAČUN IN PROGRAM SLOVENSKIH KOMUNISTOV

Franco Popit

Zveza komunistov Slovenije je borbena organizacija delovnih ljudi, je med drugim poudaril v svojem referatu sekretar izvršnega komiteja ZKS Franc Popit. Zato ji je potrebna takšna notranja kvaliteta, ki bo zagotavljala, da bo njeno delovanje vedno v skladu s temeljnimi socialističnimi težnjami delovnih ljudi.

Pri tem velja poudariti nujnost družbeno-politične prisotnosti mladine in zavrniti težnje, da bi se mladinska aktivnost, zavedi in programi omejili le na ožje mladinske probleme, ne pa širili na temeljne samoupravne pravice. Tako iz referata tovariša Popita kakor iz razprave in resolucije odseva nujnost hitrejšega pomlajevanja Zveze komunistov, nujnost hitrejšega vključevanja mladine v samoupravno dejavnost. Mladina je bistveno zainteresirana, da gre naša družba naprej od doseženega. S tem, da bomo razvijali ustvarjalne sposobnosti mladih generacij, bomo omogočili, da bodo mladi našli sebe s polno odgovornostjo do sebe in družbe.

Socialistična zveza je široko torišče delovanja Zveze komunistov. Nadaljnji razvoj najširše samoupravne asociacije SZDL Slovenije kot vseljudske napredne in demokratične organizacije — je poudaril tovariš Popit — je realen in mogoče samo, če bodo v njej delovali člani Zveze komunistov kot celota, ki mora predstavljati najbolj napredno idejno silo socialistične misli in samoupravnega razvoja. Še vedno je živ in aktualen temeljni dokument Osvobodilne fronte Slovenije, ki med drugim pravi: »Vsak član partije je že tudi avtomatično aktivist OF.«

Mnogo je bilo na kongresu govora o dolgoročnem razvoju Slovenije, o načrtih usmeritvi glede na dosedanje izkušnje, in izvajanju reforme oziroma glede na šibke točke in neskladnosti, ki jih je reforma odkrila. Glede na nadaljnjo družbeno-gospodarsko razvojno pot pa je bila poudarjena tudi potreba, da se ZK pojavlja kot nosilka in organizatorica samoupravne iniciative, kot nosilka in pobudnica ustvarjalnosti. Citiramo besede tovariša Popita: »Zaostajanje na posameznih točkah gospodarskega in družbenega razvoja, manjši tempo gospodarske rasti, kot bi bilo objektivno mogoče, neskladnosti, ki se iz tega porajajo, zapiranje posameznih struktur in iz tega izvirajoče občutke brezperspektivnosti, zlasti pri mlajših ljudeh, vse to so pojavi, ki nas opozarjajo, da mora Zveza komunistov Slovenije v tem trenutku storiti vse, da zbere, poveže in sprosti ustvarjalne sile in sposobnosti naših ljudi ter odpre perspektivo naših ljudi na novi stopnji razvoja, ki mora pomeniti višjo raven in

Za nami je VI. kongres ZKS, delovni obračun in dogovor o nadaljnjih nalogah slovenskih komunistov, o nadaljnji usmeritvi razvoja Slovenije glede na stopnjo doseženega razvoja, možnosti, čas in prostor, v katerem živimo

Franco Popit

novo politično, ekonomsko in družbeno kvaliteto.«
Močno je bilo na kongresu poudarjeno mednarodno gospodarsko sodelovanje kot izhodišče na osnova nadaljnjega razvoja. Jasno je prišlo do izraza stališča, da je razvoj Slovenije odvisen ne samo od povezanosti z jugoslovansko federacijo, temveč tudi od odprtosti Slovenije proti svetu, od prilagoditve produktivnosti svetovnim razmerjem, od enakovrednega nastopanja na svetovnem trgu.

V vseh komisijah so prevladovala vprašanja nadaljnjega izpolnjevanja samoupravnega sistema in samoupravnega odločanja v vseh gospodarskih in negospodarskih dejavnostih. Iz razprave je izvenela ugotovitev, da je postalo samoupravljanje temeljno sredstvo socialistične graditve, ni pa še dobilo povsem ustrezne organizacijske oblike za povezovanje ustvarjalne iniciative samoupravljalcev. Kot vzrok takšnega stanja so bili omenjeni ostanki etatističnega reguliranja v gospodarstvu oziroma delitvi dohodka, pomanjkljiva uporaba dosežkov znanstvenega raziskovalnega dela, pomanjkljivo samoupravno in znanstveno planiranje oziroma premajhna povezanost med njima ter zapostavljanje strokovnosti in poslovne sposobnosti. Samoupravno delovanje, odločanje in dogovarjanje bi bilo treba dvigniti na višjo raven, pri čemer naj bi došla več veljave strokovna usposobljenost in samoupravno pla-

PRED DNEVOM JLA

Cesta do Valvazorjeve koče v Karavankah

Širom po naši domovini se ljudje pripravljajo, da slovesno proslavijo 27-letnico ustanovitve JLA. Naši vojaki niso samo pripravljeni v vsakem trenutku braniti vsak košček naše zemlje, našo svobodo in neodvisnost, temveč so tudi aktivni graditelji različnih pomembnih objektov splošnega pomena. Ne bi našteval pripravljenosti armade, da priskoči na pomoč ob poplavih, potresih ali drugih nesrečah, tokrat bom posredoval samo kratek zapis o graditeljih ceste do Valvazorjeve koče v Karavankah.

Avgusta letos so v Zirovnico nepričakovano prišli vojaki neke inženirske enote, se utaborili ob potoku Završnici in začeli delati cesto. Ni jih bilo veliko, imeli pa so s seboj sodobno tehniko, ki je očiten znak dobre opremljenosti naše vojske. Če smo na sestankih zahtevali, naj se popravi ta ali ona cesta, turistično uredi Završnica ipd., nam niti na kraj pameti ni prišlo, da bi pomislili na cesto

niranje. Glede na to bi morali čimprej spremeniti kvalifikacijsko strukturo zaposlenih v korist strokovnosti ter odpraviti vzroke uravnilovskih teženj v nagajevanju.

Izpolniti pa bi bilo treba tudi sam ekonomski politični sistem, česar pa ni moč doseči brez hkratne spremembe vloge federacije, republik in delovnih organizacij. Predvsem pa bi bilo treba pospešiti proces decentralizacije mnogih funkcij države ter proces integracije gospodarskih in družbenih odnosov na samoupravni osnovi.

Pomen samoupravnega in znanstvenega planiranja je bil poudarjen tudi na področju kulture in prosvete, da bi se bolj organsko povezali z gospodarskimi potrebami. V samoupravljanju v šolstvu naj bi dobili ustrezno mesto dijaki in študentje, prav tako pa občani, gospodarske in druge delovne organizacije. Sicer pa morajo vsi družbeni dejavniki posvetiti večjo skrb vzgoji in izobraževanju mladega rodu. Najpomembnejšo vlogo imajo pri tem pedagoški delavci, zlasti glede ciljev socialistične vzgoje.

Glede kulturne ustvarjalnosti velja poudariti zavzemanje za resnično svobodo, pri čemer je velika razvejanost in pestrost na tem področju povsem normalen pojav oziroma celoten pogoj uspešnega kulturnega razvoja, kot je dejal tovariš Popit. »Ničče pa ne more nam komunistom preprečiti in zapreti usta, če se bomo javno, odpr-

to in ostro kritično opredeljevali tudi na tem področju človekovega ustvarjanja proti nihilizmu, nemoralnemu razkroju, hetenju nezaupanja v človeka, surovosti in brezobzirnosti. Iz spoštovanja do človekove osebnosti in rezultatov njegovega dela se komunisti zavzemamo za prisotnost kulturne dediščine in rezultatov prejšnjih generacij v sodobnem kulturnem življenju.« (Citati iz Popitovega referata.)

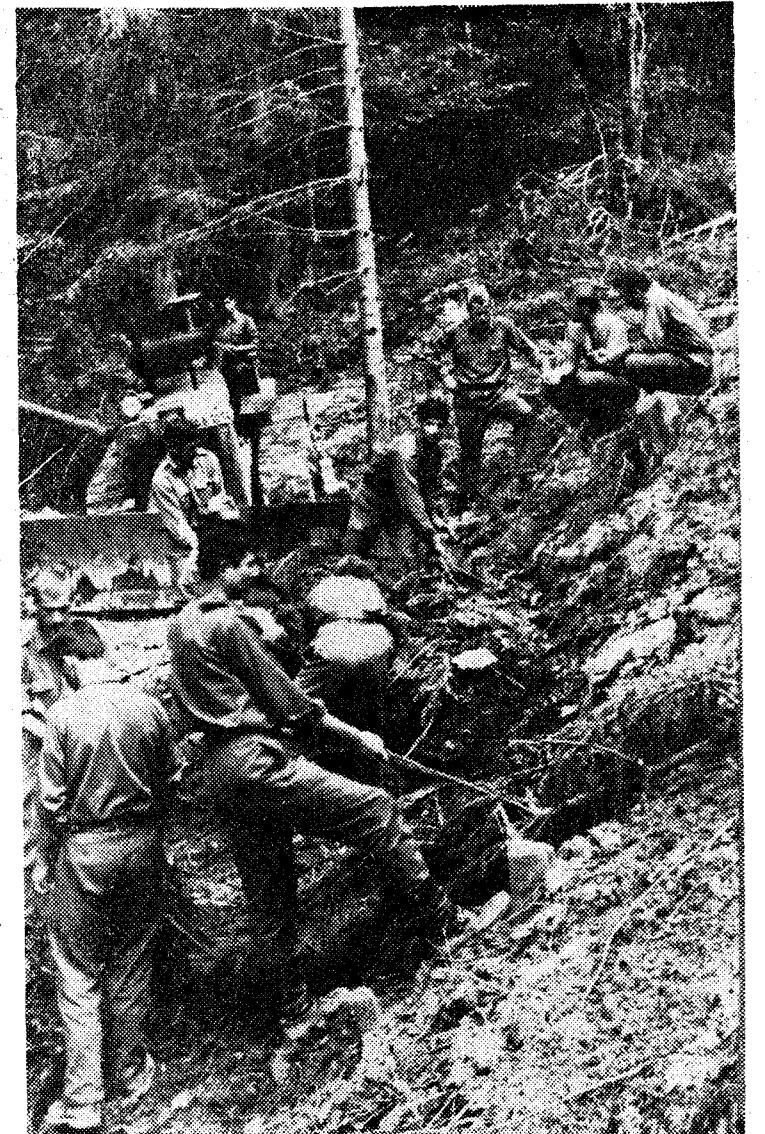
Sicer se morajo komunisti — je rečeno v sklepih komisije za kulturo, prosveto in znanost — boriti za tako vzdušje v kulturnem prostoru, ki bo omogočalo, da se optimalno afirmirajo in razvijajo vse obstoječe in potencialne sile, ki bodo brez zunanje pritiska lahko same diferencirale umetniško od neumetniškega, pristrano od nepristranskega. Ta boj zahteva diferenciacijo, toda ne diferenciacijo med generacijami, temveč znotraj vsake generacije in znotraj vsake umetniške skupine.

V razpravi komisije za statut je bila med drugim močno poudarjena specifična revolucionarna vloga oziroma odgovornost Zveze komunistov, da se obstoječi odnos družbenih sil in dosežena stopnja razvoja samoupravnega socializma ne bosta spremenila v škodo vodilne vloge delavskega razreda in vse družbene strukture ter da se bodo sile družbenega napredka stalno krepile. Zveza komunistov mora biti središče progresivne, socialistične, humanistične in demokratične družbene misli;

kot taka mora vplivati na zavest in dejavnost samoupravljalcev.

Kongres se je dotaknil tudi nalog narodne obrambe. V sklepih komisije za organiziranost, notranje odnose in razvoj Zveze komunistov je med drugim rečeno, da morajo komunisti posvetiti večjo pozornost vprašanju praktične uresničitve načela vseljudske obrambe. Le-ta naj se uresničuje po načelih samoupravljanja. V priprave nanjo je treba vsestransko vključiti člane Zveze združenj borcev kot nosilce izkušenj in svobodoljubnih tradicij našega naroda.

V kratkem sestavku je nemogoče zajeti vse kongresno gradivo in zadovoljivo podčrtati vse njegove smernice. Na splošno pa bi lahko dejali, da sta kongresno gradivo in resolucija nov kazipot za razvoj slovenske družbe, kazipot, ki spodbuja k mobilizaciji vseh ustvarjalnih sil slovenskega ljudstva za hitrejši in skladnejši razvoj socialistične republike Slovenije. F. S.

Vojaki so se z vsemi močmi zagrizli v gozdne bregove Karavank

Kako tok obrniti nazaj

Najbolj pereče je vprašanje ekonomske emigracije. Ponavadi ga obravnavamo samo po tem, koliko ljudi in s takšno izobrazbo bo odhajalo v svet. Torej samo enosmerno; nimamo pa izdelanega odgovora na vprašanje, kaj napravi, da se bo tok obrnil nazaj in zaključil krog. Se pravi, ne razmišljamo o tem, kaj moramo storiti, da se bodo ljudje, posebno visokokvalificirani kadri, vračali domov obogateni z znanjem in izkušnjami, ki so si jih pridobili v svetu, da bi oplodili naše gospodarstvo in znanost z najvišjimi dosežki znanstveno-tehnične revolucije in pripomogli doma k še hitrejšemu gospodarskemu razvoju. Mislim, da se bodo zato morali spopasti v delovnih organizacijah in znanstvenih institucijah z monopolnimi težnjami nekaterih grup, ki so si delovna mesta vzlele v zakup. Iz poročila Franca Popita na VI. kongresu ZKS

Preveč peropraskov

Na podlagi popisa zaposlenih na dan 31. marca 1967, ki se zdi še najbolj zanesljiv, je mogoče ugotoviti, da je od skupnega števila zaposlenih v negospodarskih (kamor sodijo kulturno socialna dejavnost in družbene ter državne službe) kar 16 odstotkov finančno-komercialnega osebja in 64 odstotkov vodnega osebja. Tako je od približno 79 tisoč zaposlenih v negospodarskih 12.600 komercialnega in finančnega osebja ter 5000 vodnih delavcev. V gospodarstvu pa je tega osebja bistveno manj, in sicer le 7,7 odstotka finančno-komercialnega osebja in 2,1 odstotka vodnega osebja, ali od 429 tisoč zaposlenih samo 32.300 komercialno-finančnega osebja in 8900 vodnih delavcev. Iz teh podatkov je razvidno, da je v negospodarskih relativno bistveno več zaposlenih pri administrativnih in podobnih opravilih kot v gospodarstvu. Komunist — 6. XII. 1968

Napredek tekstilcev...

Tekstilna industrija Slovenije je v letošnjem oktobru dosegla rekordno proizvodnjo, saj je bila za 16 odstotkov večja od povprečne proizvodnje v letu 1967. Posebno visok porast proizvodnje, in sicer za 28 odstotkov, so zaznamovali v konfekciji perila in oblačil, medtem ko je bila proizvodnja svilen preje in tkanin višja za 30 odstotkov, proizvodnja trikotaja za 17 odstotkov in bombažne preje ter tkanin za 10 odstotkov. Gospodarski vestnik — 6. XII. 1968

Zaradi prevoza — cene navzgor...

Na temelju neke znanstvene razprave izgubimo zaradi nenaravnosti transporta približno 3 milijard novih dinarjev, kar brez dvoma dokazuje, da je modernizacija notranjega transporta eden od najvažnejših ukrepov, ki čakajo jugoslovansko gospodarstvo. V tem so namreč skrite rezerve za znižanje cen blaga — je izjavil naš sobesednik, ki ima na voljo dokaze, da zaradi nesodobnega prevažanja blaga — od dovoza surovin in predelave pa do vskladiščenja surovin in dostavljanja blaga do kupca, izgubljamo mnogo dragocenih ur in s tem povzročamo nepotrebne stroške. Politika-ekspres — 9. XII. 1968

Razgovor z dramatikom

Oni dan je znanec srečal dramatika Dominika Smoleta. »Razprave berem o tebi?« ga je pobaral. »Kakšne razprave, sodne?« »Ne, na primer Inkretovo razpravo o tvojem Krstu in Problemih.« »Pa si kaj razumel?« ga je vprašal. »Bolj malo.« »Jaz tudi.« je na kratko odgovoril Smole. Dnevnik — 12. XII. 1968

Ob 20-letnici razglasitve deklaracije o človekovih pravicah, poudarja generalni sekretar OZN U Tant v svoji poslanici, da deklaracija ni pripomogla le k spoštovanju človekovih pravic in osnovnih svoboščin, temveč tudi v obli težnji človeštva za mir in pravico. U Tant pa je tudi opozoril vse države na hude kršitve državljanov in političnih pravic in jih pozval, naj hitreje in bolj stvarno razrešujejo pritožbe državljanov ter opozoril na brezposelnost, zdravstveno zaščito in izobraževanje. V poslanici je med drugim tudi obtožba rasizma, sistemov nasilja v nekaterih državah, dušitev protesta, zlasti mladih, ter celo uporabljanje vojaške sile za pridobitev tujega ozemlja.

Zahodnonemško porotno sodišče je oprostilo nekdanjega nacističnega sodnika Hansa Joachima Rehseja, ki ga je tožilec bremenil za 231 »sodnih ubojev« za časa vojne. Obtoženec je bil že lani obsojen na pet let zapor zaradi »sodelovanja pri ubojih«. Zahodnonemško tožilstvo pa je začelo postopek za revizijo procesa, ker je menilo, da se sodbje, ki jih je svojčas dajal Rehse, ne da ocenjevati kot soudeležbo, temveč kot »neposredni sodni uboj«. Državno tožilstvo je za Rehseja zahtevalo dosmrtno ječo. Kljub temu ga je porotno sodišče oprostilo s obrazložitvijo, da Rehse »ni zavestno presegel zakona«.

Velesposlanik ZDA v Parizu Sargent Shriver je izročil de Gaulle posebno sporočilo novo izvoljenega predsednika ZDA Nixona. Sporočilo baje vsebuje znano Nixonovo stališče, da morajo ZDA pospešiti prizadevanja, da bi »ponovno navezali dialog« s Francijo po nekaj letih napetih odnosov.

Zahodnonemški fizik Herbert Patzelt, dosedanj referent v nekem centru za atomsko fiziko in tehniko pri evropski skupnosti za atomsko energijo v Luksemburgu in Bruslju, je pobegnil v DR Nemčijo, kjer je izjavil, da je imel »vpogled v zahodnonemški program atomskega raziskovanja v vojaške namene«. Dejal je, da bo kasneje več povedal o svojem dosedanjem delu. Razlogi Patzeltovega prebega iz Zahodne v Vzhodno Nemčijo so isti kot za mikrobiologa Ehrenfrieda Petrasa, ki je prejšnji mesec zaprosil v DRN za politični azil.

DOGODKI TEDNA

Zahodna propaganda na dolgo piše o sovjetskih vojaških in pomorskih oporiščih v Alžiriji, medtem ko v Moskvi zatrjujejo, da so te vesti izmišljene in služijo predvsem agresivnim pripravam pakta Nato v Sredozemlju. Tudi alžirski uradni krogi so bojda drugačnega mnenja v nasprotju z zahodnimi govornicami o sovjetskem ogrožanju Sredozemlja in Alžirije. Dejansko da ogroža Sredozemlje le šesto ameriško ladjevje.

V Venezueli so naposled le objavili rezultate predsedniških volitev. Novi predsednik je Rafael Caldera, 52-letni odvetnik ter voditelj socialokršćanske stranke. S Calderovo zmago se je končala 10-letna vladavina stranke demokratske akcije, ki je pri volitvah izgubila zmago le z majhno razliko glasov.

V Titogradu se je začel V. kongres ZK Črne gore. Uvodni govor je imel Veselin Djuranović, sekretar IK CK ZK Črne gore. Na kongresu je sodelovalo 233 delegatov. Po treh dneh razpravljanja o družbenem življenju v Črni gori, so izvolili nov CK ZK Črne gore. Predsednik je Veselin Djuranović, sekretar pa Dobrosav Čulafić.

Letošnji Nobelovi nagradenci. V Oslu so izročili letošnje Nobelove nagrade: za mir Francozu Reneju Cassinu, za fiziko južnoamerikancu znanstveniku Luisu Alvarezu, za kemijo Švedu Stigu Karlsonu, za znanstvene dosežke v medicini so nagrajeni trije ameriški zdravniki Robert Holley, Gobind Khorana in Marshal Nirenberg, za književnost pa japonski književnik Jasunari Kavabata. Le-tega prištevajo med velike poznavalce budistične filozofije.

Nova vlada v Italiji. Predsednik ministrskega sveta Mariano Rumor in ministri so prisegli. S tem je tudi formalno končana vladna kriza, ki je uradno trajala 16 dni, ki pa se je v prikriti obliki vlekla šest mesecev. V novi koalicijski vladi, ki šteje 27 članov, je 17 krščanskih demokratov, 9 socialistov in en republikanec. Konkreten program bo vlada razglasila v začetku prihodnjega tedna.

V Stockholmu je začela z delom svetovna konferenca o Vietnamu, katere namen je, da bi se svetovna javnost vključila v kampanjo za priznanje Fronte nacionalne osvoboditve Južnega Vietnama kot enakopravnega udeleženca v pogovorih za rešitev vietnamskega problema.

Konference se udeležujejo nad 150 delegatov mirovnih organizacij iz 47 držav. Jugoslovanski koordinacijski odbor za pomoč ljudstvu Vietnama predstavljajo podpredsednik zvezne skupščine Gustav Vlahov, član predsedstva SZDL Blaženka Mimica in književnik Erik Kos.

Na konferenci so tudi predstavniki DR Vietnama in FNL. Plenum CK KPC je nadaljeval z diskusijo o krepitvi državnih organov in spremembah v zvezi z uvedbo federacije. Hkrati s tem razpravljajo tudi o nekaterih personalnih spremembah kakor tudi o gospodarskem položaju v državi.

Ugledni indijski časopis »Times of India« pričakuje, da se bodo konec marca ali v začetku aprila začeli v Adis Abebi preliminarni pogovori za novo konferenco neuvrščenih držav, za katero smatra, da bi bila lahko sklicana prihodnje leto.

Biafrska radijska postaja je sporočila, da so reakcijski bombniki vojnega letalstva nigerijske zvezne vlade včeraj znova bombardirali bolnišnice in druge civilne objekte v Umuahiju, glavnem mestu secesionistične Biafre. V napadu je 28 ljudi izgubilo življenje, 80 pa je bilo ranjenih.

Jordanski kralj Husajn je v ekskluzivnem intervjuju za britanski tednik Observer izjavil, da bi bil voljan odrediti suverenost nad zahodno (sedaj okupirano) obalo reke Jordan, če bi tam ustanovili neodvisno palestinsko državo. Jordanski zunanji minister Abdel Moneim el Rifai pa je ob popolnem presenečenju, ki je zavladovalo v Jordaniji in v mednarodnih diplomatskih krogih sprlo te kraljeve izjave dejal, da jordanski vladi ni prav nič znano o takšnem načrtu.

Novi predsednik ZDA Richard Nixon je zagotovil arabskim dežlam, da se ZDA še naprej prizadevajo pri iskanju možnosti za razplet krize na Srednjem vzhodu in drugih svetovnih problemov. Zagotovila vsebuje Nixonova poslanica, ki jo je Nixon poslal sekretarju Arabske lige Hasuni, po zmagi na predsedniških volitvah.

Predsednik republike Josip Broz Tito je odlikoval revijo »Vojno delo« ob 20-letnici njenega izhajanja z redom za vojaške zasluge za veliko zvezdo.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Iz ZB Studenec pri Sevnici

Dne 1. decembra so imeli hotel in invalidi, člani ZB Studenec v Sevnici občinski svet, ki je bil oblikovan. Do tedaj je bil ZB štela 41 članov, v zadnjem času pa je 10 članov izstopilo. S tem dejanjem so hoteli protestirati, ker jim niso ude-

ležbe v NOB priznali dvojnó, kot so pričakovali, pač pa samo enojno. Zato bo zdaj novi odbor skušal doseči, da bi njihove zadeve rešili z višanjem ponovnih prošelj oziroma pritožbo.

Drugače pa je značilno za ZB v

Studenec, da je nad polovico njenih članov tudi vojaških vojni invalidov. Zato so v novi odbor izvolili tri invalide. Tako so skušali doseči, da bi imeli invalidi in borci v prihodnosti boljše stike in bi plodnejše sodelovali.

V razpravi so veliko govorili o položaju kmetov. Letošnji zastoj pri izvazu živine je marsikoga hudo prizadel. V nekaterih sosednjih občinah so zaradi neopracenosti davčnih obveznosti kmetje-borci celo izgubili pravico do zdravstvenega varstva. Če hoče naša družba omogočiti boljše razmere v kmetijstvu, mora omogočiti zasebnim kmetovcem najemanje posilji za stroje in gradnjo objektov in izboljšavo zemlje ter znižati ali odpraviti carino na nekaterih kmetijskih strojih. Razen tega bi bilo treba dati več za strokovno kmetijsko šolanje. Tako bi zavili pretiran beg kmetijske mladine v mesto, katerega postavitni razlog je pomanjkanje upanja v boljše prihodnost in neenak položaj kmetov v primerjavi z drugimi delavci.

Karel Zorko

Predavanje o vseljudski obrambi v Litiji

Na zadnji razširjeni seji koordinacijskega odbora za vprašanja narodne obrambe pri občinski konferenci socialistične zveze Litije ter sveta za narodno obrambo pri skupščini občine Litije, ki so se jo udeležili tudi predavatelji, so izdelali program predavanj o vseljudski obrambi, ki bodo zajela šest tem.

Posebna predavanja bodo za zaposlene v občinski upravi, za vodstva delovnih organizacij in za odgovorne za izvajanje obrambnih priprav, nadalje za rezervne oficirje in podoficirje v Litiji, Smartnem, Kresnicah in Gabrovki ter po tri združena predavanja v 8 večjih krajevnih konferencah SZDL. V mesecu decembru se bo tako izvršilo v krajevnih konferencah socialistične zveze na litijemskem območju 17 predavanj o vseljudski obrambi.

IVAN VIDALI, Mengeš

Spomenik junakinji

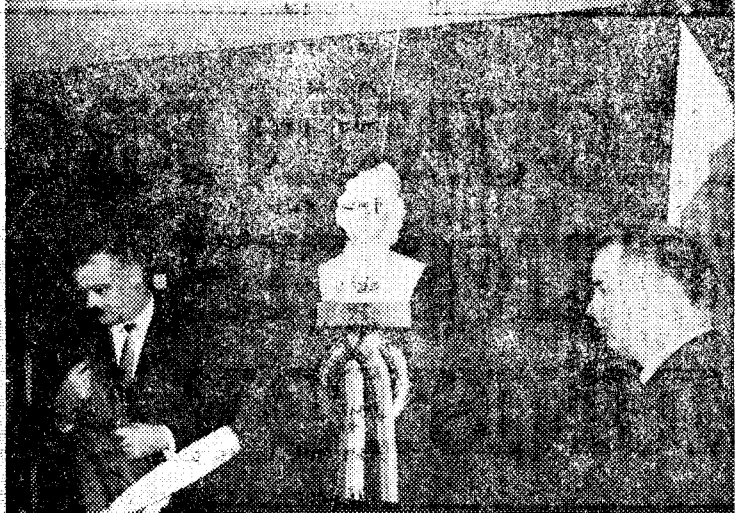
Za dan republike so v »Osnovni šoli Vojke Šmuc« v Izoli odkrili spominski doprsni kip Vojke Šmuc. Kip stoji v šolski avli. Ob tej priložnosti je bila v šoli lepa svečanost, ki so se jo udeležili tudi vojni člani.

Vojka Šmuc je bila rojena 9. sep-

rec in rojak akademski kipar Anton Sigulin.

Pri ZBZ nameravajo ustanoviti tudi »Klad Vojke Šmuc« iz njega bodo vsako leto podeljevali nagrade za najboljše učence s tematsko NOB učencem osnovnih šol.

AVGUST BREZAVŠČER

V avli osnovne šole »Vojka Šmuc« ob odkritju doprsnega kipa, ki ga je izdelal akad. kipar Anton Sigulin

tembra 1923 v Logatecu, kamor so se iz Trsta izselili njeni starši, ker ni bilo dovolj prostora pod italijansko oblastjo. Toda leta 1927 se je družina vrnila v Trst. Vojka se je kot štiriinajstletna deklica vključila v ilegalno organizacijo slovenske mladine in bila sodelavka mladinskega časopisa »Iskra«. Kot sedemnajstletno dekle je že okusila fašistične zapore, nato pa so jo konfinirali v Forento, od tam pa zaradi njene upornosti v Terranova. Tam je dočakala prihod zavezniške vojske. Ko se je začelo gibanje za odhod v domovino, je našla svoje mesto v bolnišnici v Grumi, kjer se je usposobila za instrumentarko. Zela, da bi naredila kaj več za svobodo, jo je prejelja v 3. prekomorsko brigado. Njeni borci vedo, povedati o njenih junastvih, ko je reševala ranjene iz ognja. V boju za Koin, ki je temelj življenja in zdravja nad 400 borcev, je zadela tudi Vojko. Zavrkar je obzovarala ranjenega komandirja Rajka Mohoričiča.

Kip Vojke je iz belega istrskega marmorja, naredil ga je njen sobo-

Spominska plošča v Sočergi

V nedeljo, dne 1. decembra, so v Sočergi nad Koprmo odkrili spominsko ploščo padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Kot je že nava-

Za mir in enakopravnost med narodi

Minila sta komaj dva meseca, odkar je bil ustanovljen Občinski center klubov OZN v Velenju in že so vidni prvi sadovi njegovega dela. V petek je Center skupno s klubom OZN Rudarskega šolskega centra, ki je najaktivnejši klub na tem področju, pripravil v Mladinskem klubu v Velenju razstavo fotografij pod skupnim naslovom »ZA MIR IN ENAKOPRAVNOST MED NARODI«. Vse razstavljeno gradivo je izbrano silno pestro, posebno pozornost pa vzbujajo ciklus fotografij o Vladimiru Iljiču-Leninu ter o kubanski revoluciji. Ob otvoritvi je zbranim članom klubov OZN in ostalim najprej spregovorila predsednica občinskega centra Nada Zavolovšek o nastanku in razvoju OZN, nato pa so v programu sodelovali člani kluba OZN gimnazije Velenje.

Upamo, da bodo prizadevali člani velenjskih klubov OZN doseči še lepe uspehe pri svojem delu in tako še več prispevati k vzgoji mladih v duhu humanizma in internacionalizma.

DANILO VINCETIČ

KINO SPORED

- KINO TRIGLAV, Ljubljana
19.-22. decembra 1968 — »My Fair Lady« — ameriški barvni filmscope musical
- 23.-24. decembra — »Divja reka« — ameriška barvna filmscope drama
- KINO VEJCE
18. in 19. decembra — »Strašne zgodbe«, japonski film fantast.
- CS film
- 20.-22. decembra — »Na svidenje, Charlie«, amer. barvni zabavni CS film
- KINO ZALOG
19. decembra — »Nagajivi delfin«, ameriški barvni mladinski film
- 21. in 22. decembra — »Cat Ballou«, ameriška barvna kavbojka
- KINO ZADOBROVA
18. decembra — »Predni delfin«, ameriški barvni mladinski film
- 21. in 22. decembra — »Čudežni svet bratov Grimme«, ameriški barvni pravljicni CS film

Poizvedujemo

Tik pred izidom je II. del Mengeškega zbornika, ki ga urejamo. V njem bo objavljena tudi obširna razprava dr. M. Stiplovskega Pregled NOB v Mengšu in okolici. Zato se obračam na vas z vljudo prošnjo, če bi hoteli objaviti v vašem listu fotografijo komandirja Mengeške grupe VOS v letu 1944 Albina s pozivom bralcem, če bi kdo vedel za njegovo PRAVO ime, da nam ga (oziroma vam), sporoči.

IVAN VIDALI, Mengeš

Zmagovalci: trije inženirji in doktor

Pred dnevom republike je imelo ZROP iz Nove Gorice izbirno tekmovanje v patrolnem orientacijskem pohodu, ki se ga je udeležilo 11 ekip. To j: bilo doslej najbolj množično tekmovanje te vrste v okviru ZROP Nova Gorica. Z njim so proslavili dan republike, 25-letnico vstaje na Primorskem, obiskali položaje »goriške fronte« iz septembra 1943 in izbrali ekipo, ki jih bo zastopala na občinskem tekmovanju dne 29. decembra. Takrat bodo tekmovale najboljše ekipe iz vseh 13 ZROP na območju novogoriške občine.

Iz Nove Gorice je bila najboljša ekipa, ki so jo sestavljali ing. Vuga, ing. Beltram, dr. Saksida in ing. Marušič kot vodja. Od 125 možnih so dosegli 94 točk. Drugi so bili možje pod vodstvom tovariša Brezgarja z 88 točkami, tretji pod vodstvom tovariša Sajne z 88 točkami.

Vse patrolje so tudi streljale iz malokalibrske puške na strelišču v Panovcu. Med pohodom so opravljale razne naloge, npr. iskale diverzante, nadzirale poti in ceste.

J. P.

Prizor s patroljno-orientacijskega pohoda v Novi Gorici

Upokoje iz JLA in zaposlitev

Iz časopisov in po televiziji smo zvedeli za predlog, da od aprila 1969 dalje upokoje ne bi mogli biti več zaposleni in da bi to veljalo tudi za upokoje JLA.

Kaj vse bo določal zakon, ne vem, zato želim vodilne v sindikatu, ZKS, avtorje zakona in poslance, ki bodo o zakonu razpravljali in glasovali, opozorili na naslednje:

Med sedaj upokojenimi pripadniki JLA nas je precej takih, ki po končani vojni nismo imeli namena ostati v aktivni službi v JLA, temveč bi se bili radi vključili v delo v civilu. Ker smo bili takrat še mladi, bi se bili lahko česar koli izučili, ali specializirali za neko delo, pridobili kvalifikacije. Sedaj, ko smo že v letih in imamo družine, zdravje pa nam že peša, bi imeli že precej let delovne dobe in tudi primerne osebne dohodke za preživljanje družine. Toda, morali smo ostati v JLA. Rečeno nam je bilo, da je potreba, da ostanemo v JLA in da naj to

razumemo. Razumeli smo in ostali. Po dobrih desetih letih so se razmere spremenile in JLA naenkrat ni več potrebovala toliko kadra. Tedaj so nas spet prepričevali, da nekdo mora pač oditi iz JLA in da naj razumemo. Naša mladost je bila tedaj že mimo. Do tedaj smo spravili skupaj komaj 15 let delovne dobe in temu sorazmerno so nam določili tudi pokojnino. Dobili smo še toliko odpravnine, da smo si lahko kupili civilno obleko — razumeli smo in odšli. S samo pokojnino pa družin nismo mogli preživljati, treba se je bilo zaposliti. V tem primeru smo imeli pravico še na 75% pokojnine. V civilu pa ni delovnih mest, na katerih bi potrebovali strokovnjake, ki znajo uporabljati topove, strojnice in podobne reči. Treba je bilo sprejeti delovno mesto, kakršno se je ponudilo. Nekateri so dobili dobro, drugi slabo plačano delovno mesto. Vendar, če se je sestavilo osebni dohodek iz zaposlitve in 75% pokojnine, je še nekako šlo. Toda, prišel je nov zakon in zaposlenim upokojenjem JLA je ostalo le še 50 odstotkov pokojnine. (Sploh so zakoni pri nas enodnevna muha.) No, in sedaj se nam obljublja, da ne bomo smeli biti več zaposleni, ali pa bomo imeli na izbiro: ali majhne osebne dohodke iz zaposlitve, ali pa majhno pokojnino. (V knjigi »Dobri vojaki Švejk« sem bral nekaj o na polovici prežanem

pasjem dreku, ki je bil dan na voljo: vzemi, kateri konec hočeš. Toda to kaže, da nima nič skupnega z izbiro, ki bo nam dana na voljo.) Tisti, ki jim leta 1946 ni bilo treba ostati v JLA, so do zdaj prišli do dobro plačanih delovnih mest in marsičesa, kar si mi, ki smo morali biti v JLA, niti želeli ne smemo. Tisti, ki gredo sedaj v pokoj iz JLA, imajo mnogo več let delovne dobe in njej primerno pokojnino, pa tudi kredite za izgradnjo stanovanj dobijo pod ugodnimi pogoji. Ni vseeno, če se zaposli tisti, ki gre v pokoj iz JLA sedaj, in če se zaposli tisti, ki je bil upokojen v JLA pred 13 leti. Tisti, ki je danes upokojen, ne bo pustil 50% pokojnine in se zaposlil za majhno plačo, tisti, ki je bil upokojen pred 13 leti z minimalno delovno dobo, se je moral zaposliti, čeprav je dobil slabo plačano delovno mesto, vzelo pa se mu je razno tako 50% od tiste itak minimalne pokojnine. Ko se bo odločalo o tem, kdo od upokojenecv iz JLA še sme biti zaposlen, kdo pa ne, naj se ne meče vse v en koš. Gleda naj se predvsem na to, koliko bi kdo dobil pokojnine in če se s tem družina sploh lahko preživlja. Naj se pusti ta 50-odstotna pokojnina in dovolj, da sme delati — biti zaposlen vsak tisti, ki iz celotne sedaj priznane pokojnine ne bi imel mesečno 550,00 N-din dohodka na enega člana družine (550,00 N-din na enega člana družine je meja za pravico do otroških doklad). Saj večina nas je takih, da s pokojnino in z dohodki iz zaposlitve ne dosežemo takega dohodka pri štiričlanski družini.

K. M.

Poglobljeno zdravstveno varstvo borcev v Mariboru

Na nedavnem posvetovanju o poglobljanju zdravstvenega varstva borcev, katerega sklicatelj je bila zdravstvena komisija pri ZZZB NOV občine Maribor in ki so se je udeležili tudi predstavniki ZZZB NOV občin Lenart, Slov. Bistrice in Ormoža, zastopnika RO ZZZB NOV Slovenije dr. Obratunč in Nada Vogrič, so govorili o financiranju dispanzerja za borce in o zdravstvenem stanju borcev v primerjavi z ostalimi varovanci.

Predsednik zdravniške komisije ZZZB NOV Maribor dr. Adolf Drole je poročal, da delovni program dispanzerja za borce za leto 1969 zajema preventivno in kurativno zdravstveno varstvo borcev NOB na območju Maribora, Slov. Bistrice, Lenarta, Ormoža in Ptuj. Tako naj bi v prihodnjem letu opravili 8.160 preventivnih in 7.190 kurativnih storitev. V prvem primeru velja opozoriti na predvidenih 3.150 sistematičnih pregledov, 3.500 posvetov s socialnim delavcem in nad 560 patronažnih obiskov socialnega delavca. V drugem primeru pa na 1.280 prvih pregledov in na 4.720 ponovnih pregledov. In končno še na to, da bo v naslednjem letu dispanzer za borce posloval: za Maribor vsak dan razen sobote, za Lenart enkrat na mesec in dvakrat na mesec za Ormož, Slov. Bistrico in Ptuj.

V tem času, odkar obstaja v Mariboru dispanzer za borce (od 1. 4. 1968 dalje) so opravili v njem iz Maribora, Ormoža, Slov. Bistrice 936 sistematičnih pregledov, ponovnih pa 1.647 in ugotovili, da so v tem času pri borcih bila obolenja okončin na 1. mestu, pri ostalih varovancih na 3; psihonevroza pri borcih na 2. mestu, pri ostalih na 5; obolenje prebavil pri borcih na 3. mestu, pri ostalih na 2. mestu, obolenja srca in ožilja pri borcih na 4. mestu, isto velja za ostale, obolenja dihal so pri borcih na 5. mestu, medtem ko so pri ostalih na 1. mestu.

Starostna struktura borcev, ki so prišli v dispanzer do 10. X. 1968, je

starih nad 70 let	97
starih nad 60 let	159
starih nad 50 let	238
mlajših	276

Od tega jih je bilo zaposlenih 214, 483 upokojenih, 72 kmetov-borcev, 15 kmetijskih

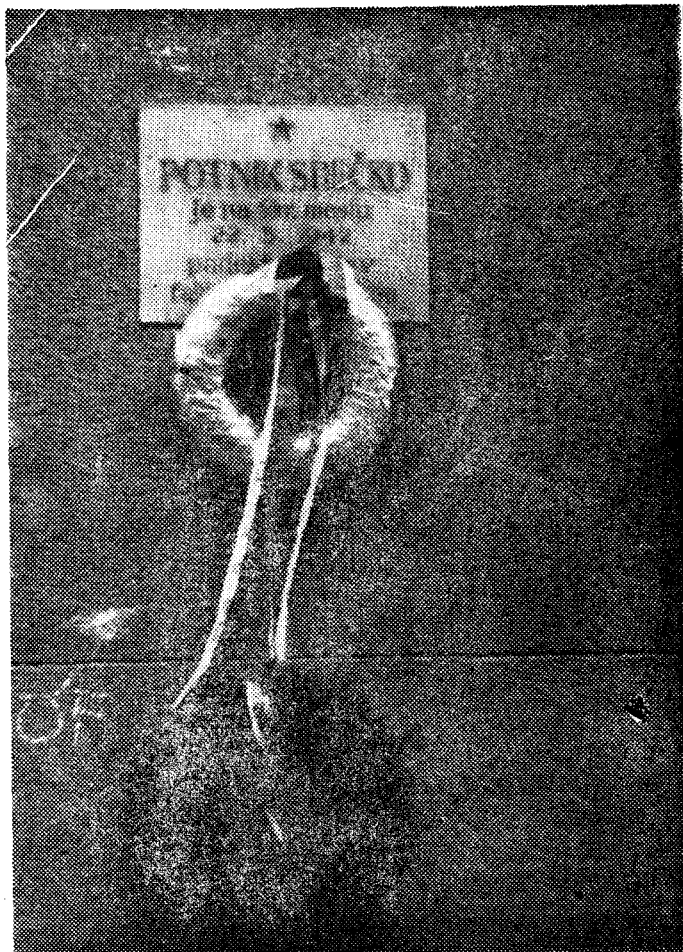
zavarovancev in 6 nezavarovanih borcev.

Ko so analizirali zdravstvene in socialno ekonomske razmere mlajših, starejših borcev upokojencev in kmetov borcev so opozorili, da je socialno stanje v tej zadnji skupini najbolj kritično. To pa zato, ker nimajo urejenih stanovanjskih razmer, tudi ekonomske razmere so slabe in pa z ozirom na njihovo starost nastaja še problem delatnosti. In dalje, da poseben problem predstavljajo preužitkarji, ki so zemljo oddali

otrokom ali pa tujim ljudem, njihov obstoj pa je ostal še vedno nerešen.

Na koncu so se zavzeli, da je treba zdravstveno varstvo borcev še bolj poglobiti in ga čim bolj sistematizirati. Razen tega bodo na podlagi ugotovljenega stanja in zdravstvene analize borcev predlagali republiški odboru ZZZB NOV Slovenije, naj prouči možnost, da bi uzakoniili zdraviliško zdravljenje za borce NOV.

D. Miklavc

Na steni zgradbe v Prakovski ulici 13 v Ljubljani

je plošča, postavljena v spomin SREČKU POTNIKU —

22. V. 1942 je padel kot žrtev fašističnega nasilja.

Lepo je, da ob spominskih dnevih ne pozabimo junakov, ki so darovali svoja življenja za našo svobodo. Tudi Srečka so se spomnili in na ploščo obesili srebrni lovorov venec...

B. Blenkuš

Dva pomembna zakona

Konec novembra letos je skupščina SR Slovenije sprejela dva pomembna zakona. Prvi je: »ZAKON O VARSTVU NEKATERIH KATEGORIJ ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA, CIVILNIH ŽRTEV VOJNE, ŽRTEV VOJNEGA MATERIALA IN NJIHOVIH DRUŽINSKIH ČLANOV«. Drugi pa je: »ZAKON O BORCIH ZA SEVERNO MEJO«. Oba zakona sta objavljena v 37. številki Uradnega lista SR Slovenije 28. novembra 1968

Da bi tudi naši bralci spoznali vsebino teh dveh zakonov, navajamo nekaj njihovih najvažnejših določil:

— Pravico do varstva po določilih prvega zakona imajo žrtve fašističnega nasilja, civilne žrtve vojne in žrtve vojnega materiala, ki imajo stodoletno telesno okvaro po predpisih o invalidskem zavarovanju ter njihovi družinski člani.

— Oblike varstva po tem zakonu so: osnovna denarna pomoč, dodatek za postrežbo in tujo pomoč, dodatna denarna pomoč, zdravstveno varstvo, rehabilitacija in oskrbnina v zvezi z rehabilitacijo, ortopedski in tehnični pripomočki ter otroški dodatek.

— Osnovna denarna pomoč znaša 300 dinarjev mesečno. Dodatna denarna pomoč znaša 30% osnovne denarne pomoči za upravičence in 15 odstotkov denarne pomoči za družinskega člana, če nimajo premoženja ali drugih dohodkov. Če pa imajo do 225 dinarjev letnega osebnega dohodka iz kmetijske

dejavnosti ali do 150 dinarjev drugih dohodkov mesečno na družinskega člana, znaša dodatna denarna pomoč 15% osnovne denarne pomoči za upravičence in 10 odstotkov osnovne denarne pomoči za družinskega člana.

— Upravičencem, ki vložijo zahteve za priznanje pravic po tem zakonu v letu 1968, pripadajo te pravice od 1. januarja 1969.

— Osebe, ki že imajo 100-odstotno telesno okvaro, lahko vložijo zahtevo za priznanje pravic po tem zakonu do 31. decembra 1970.

— Zakon o borcih za severno mejo v letih 1918 in 1919 določa, da se za take borce štejejo udeleženci bojev, ki so v času od 1. novembra 1918 do 1. februarja 1919 vstopili v slovenske prostovoljske vojaške enote, ki so se borile za osvoboditev severnih krajev Slovenije.

— Borci imajo po tem zakonu pravico do zdravstvenega varstva v enakem obsegu kot zaposleni delavci, če ga nimajo

že iz kakšnega drugega naslova, če pa so kmetje, se zanje uporabljajo določbe zakona o zdravstvenem varstvu kmetov-borcev narodnoosvobodilne vojne in njihovih družinskih članov.

— Borci imajo pravico, da vsako leto izkoristijo eno brezplačno in dve vožnji s 75-odstotnim popustom z železnice, ladjo ali avtobusom v socialistični federativni republiki Jugoslaviji.

— Borci za severno mejo, ki so bili v bojih na severni meji najmanj šest tednov imajo po tem zakonu poleg navedenih pravic še pravico do nadomestila za stroške letnega dopusta v znesku 600 dinarjev. Tistim pa, ki so bili poveljniki ali organizatorji slovenskih prostovoljskih vojaških enot in obrambnih položajev v bojih za severno mejo, lahko izvršni svet skupščine SR Slovenije podeli republiško priznanjino.

— Pravice po tem zakonu gredo upravičencem od dneva vložitve zahtevka, vendar najprej od 1. januarja 1969. V. M.

Nadaljnje nove izboljšave invalidske zakonodaje

Socialno zdravstveni zbor zvezne skupščine je na svoji 5. decembrski letos sprejel predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških vojnih invalidih. Zakon, ki ga mora potrditi še zvezni svet zvezne skupščine, pa začne veljati 1. januarja 1969.

V smislu določil tega zakona bodo osebe invalidne zvišane za 15 odstotkov.

Posebni dodatek za samohranilce, starše in vdove padlih borcev, se zviša od 100 na 150 dinarjev. Zaradi tega, ker so znatno omiljeni pogoji za upravičence do posebnega dodatka za samohranilce, je pričakovati, da bo precej staršev in vdov padlih borcev, ki doslej niso imeli pravice do tega dodatka, sedaj pridobilo to pravico.

Za vdove po umrlih invalidih I. in II. skupine, ki so prejemale dodatek za tujo pomoč, se s tem zakonom ustanovi nova oblika invalidskih prejemkov, ki lahko doseže višino dodatka za tujo pomoč (524,30 novih dinarjev mesečno).

Ko bo novi zakon objavljen v Uradnem listu, bomo o njem poročali kaj več. V. M.

MEDNARODNO
SODELOVANJE
BIVŠIH BORCEV

Zasedanje biroja FIR

Na Dunaju je bil v dneh 7. do 9. decembra sestanek biroja Mednarodne federacije udeležencev odpravnega gibanja (FIR), v katerem so članje organizacije tega gibanja iz 20 zahodnoevropskih in socialističnih držav. Na sestanku so razpravljali o poročilu tajništva FIR in njegovih članov v letošnjem letu. To je prvi sestanek foruma te organizacije po vojni intervenciji na Češkoslovaškem, ki so jo nekateri člani te organizacije obsodili.

Zvezo združenj borcev NOV Jugoslavije, ki ima v tej mednarodni organizaciji status opazovalca, sta na tem sestanku zastopala Mirko Kalezić, sekretar zveznega odbora ZZZB NOV, in Branko Golovič, sodelavec v zveznem odboru.

STANE TERČAK

CELJSKI MUZEJ REVOLUCIJE IN ŠOLE

c) Prav vse me je zanimalo, posebno zato, ker poznam kraje, kjer se je dogajalo vse to, kar sem poslušal na magnetofonskem traku. Glasba se je zelo ujemala s pripovedovanjem, tako da me je od časa do časa kar streslo ob tako živem pripovedovanju in glasbi.

d) Nas zanima borba partizanov iz našega kraja, ker se o tem veliko ne pogovarjamo. Prvi trak je bil zelo zanimiv, ker je govoril o Kozjanskem in o borbi kozjanskega odreda. Tudi glasbena spremljava je bila lepa. Verjetno bo vsakemu ostala ta učna ura v spominu. Dobro bi bilo, če bi pri pouku zgodovine in zemljepisja večkrat poslušali trakove s pripovedovanjem o naši revoluciji.

e) Ta učna ura mi je bila zelo všeč. Zelela bi še mnogo takih učnih ur. Tudi tiskovi so zelo dobro posneti. Ze davno se mi je zdelo, da bi lahko bile zgodovinske ure mnogo bolj zanimive in mi bi mnogo več vedeli o narodnoosvobodilni vojni. Ze spomin na borce, ki so dali svoja življenja za svobodo, ki jo uživamo sedaj mi in v zahvalo bi še naprej rada poslušala prijetne ure zgodovine.

f) Zanimam me, kakšno taktiko so imeli naši partizani in kako so jim zavezniki pomagali. Zelim zvedeti, kako so delovali kulturniki in partizani. Ta oddaja je bila tehnično zelo dobro izpolnjena, predvsem je bila dobro povezava z glasbo. Zelim, da bi borci tudi sami pripovedovali o dogodkih. Po možnosti naj bi govor na magnetofonskih trakovih spremljali s filmi ali diapozitivi. Dobro bi bilo, če bi organizirali ure partizanske poezije in proze...

g) Ker smo mladi in vsega tega nismo doživeli, nas še posebno zanimajo dogodki iz narodnoosvobodilne vojne. Zato opise teh dogodkov zelo rada poslušam, posebno še, če so popestrjeni z glasbo in petjem...

h) Pri pouku zgodovine bi želela večkrat poslušati snov na magnetofonskem traku. Ura zgodovine je bolj prijetna, ves dogodek pokaže bolj jasno.

Ce bi imeli možnost zahajati v muzej revolucije, bi si vse dogodke predstavljali mnogo bolj živo in tako bi se lažje učili.

Strinjam se s tem, da bi nam predstavili nekatere borce iz NOB. Rada bi spoznala življenje mojih sovrstnikov med narodnoosvobodilno borbo.

Raje poslušam pripovedi kot pesmi, zato želim, da bi pripovedi večkrat poslušali. Pripoved z glasbo mi ugaja.

Na koncu vsega bi povedala tudi svoje mnenje. Potrebno bi bilo, da so na magnetofonski trak posneti teksti, ki nam predstavijo dogodke tako, kot so potekali, ne pa kot učna snov z datumi in podobno.

Ob zaključku še mnenja ravnateljcev šol, kjer se je anketa izvedla.

Ravnateljica učiteljskega Vikla Kavčič: »Mnenje prosvetnih delavcev je naslednje: Zapiski na magnetofonskih trakovih so učitelju zgodovine v veliko pomoč, saj konkretizirajo gradivo in ga učencem približajo življenjsko, kar ima večji vzgojni pomen. Pri pouku zgodovine namreč ne bi smelo biti v ospredju samo to, da imajo učenci določeno znanje o NOB, temveč da se, hkrati soočijo tudi z oblikami osebnega odgovarjanja, žrtvovanja in trpljenja, ki je bilo potrebno za uspešno izvedbo revolucije. Mladini, ki grozot okupacije ni sama doživljala, je taka konkretizacija še bolj potrebna, da lahko ocenijo žrtve za vrednote NOB in si izoblikuje pravičen odnos.

Snov se lahko vključi na različne načine. Možna je kot uvod za obravnavo določene teme, med obravnavo ali pri utrjevanju. Prav tako je snov uporabna za razne spominske dneve, proslave ipd.

Ravnatelj osemletke v Laškem dr. Jože Sirec pravi: »Zahvaljujemo se za pozornost in zaupanje, ker ste izbrali tudi našo šolo za sodelovanje, istočasno pa vam želimo uspešno nadaljnje delo na tem področju.

Z vašo originalno zamislijo, združiti zgodovinsko tematiko NOB z umetniško komponento, ste vsestransko uspešni pri učencih in vzgojiteljih. S tem pa ste dali tudi vreden prispevek specialni didaktiki zgodovinskega pouka in tako posredno pomembno prispevali h kakovostnejšemu in učinkovitejšemu pouku zgodovine.

Ravnatelj osemletke v Vojniku Juro Toplak piše: »Menimo, da so učenci stodoletno odgovorili pritrdilno ter s tem izrazili zahvalo akciji muzeja ter hotenje, da se to izredno pomembno delo za zgodovino NOB nadaljuje.

Učiteljski zbor in uprava šole se muzeju zahvalujeta za pomembno iniciativo ter želita še nadaljnega uspeha v tej prepotrebni akciji.

Sama anketa, ki jo je muzej revolucije Celje posredoval nekaterim šolam, ni imela namena podrobne analize, ampak predvsem vpogled v mišljenje in čustvovanje učencev in učiteljskihnikov — bodočih učiteljev.

V anketi je bilo nanizanih nekaj drobnih vprašanj, ki bi naj bila pri pouku zgodovine dobrodošli učni pripomočki. Ta način dojemanja zgodovinske snovi so anketiranci prenesli v svojih odgovorih tudi na druge učne predmete, predvsem na pouk slovenskega jezika. Glede na prenatrpani črni načrt je to težko izvedljivo. Pravilno pa naglašajo predvsem potrebo spoznavanja zgodovinske snovi domačega okolja in regije, ki se naj pri pouku razvija v koncentričnih krogih. Večina anketirancev je pri poslušanju magnetofonskih trakov poudarila potrebo čustvovanja

mladine. Res bi tu in tam trpela učna snov, ki jo mora učitelj po učnem načrtu obravnavati, vendar menim, da bi mladina v pogledu moralne vzgoje, ljubezni do domovine in patriotskih čustev mnogo pridobila. To pa je za vzgojo dobrega državljana izredno pomembno, kar je tudi ena prvenstvenih nalog naše šole.

Ta drobna anketa je zajela komaj stoti del poslušalcev. Iz njihovih odgovorov se vidi, da so naša prizadevanja anketiranci ocenili resno in pozitivno. Iz njihovih odgovorov je razvidna želja po večji nazornosti pri zgodovinskem pouku.

Potrebno bi bilo, da bi pedagoški strokovnjaki v zvezi z vsemi prizadevanji analizirali tako in podobna vprašanja in želje, ki bi prišla v poštev kot učni pripomočki pri pouku novejših zgodovine, pri vzbujanju tradicij NOB in mogoče še pri drugih predmetih. Pri tem je važen tudi odnos med samim čustvovanjem, ki je pri doraščajoči mladini močan in važen faktor in resničnim dogajanjem.

Vemo, da se je del naše mladine, ki sama ni doživela trpljenja našega ljudstva v borbi za našo zemljo in svobodo, odmaknil od te največjastneje zgodovinske dobe. To pa v veliki meri tudi zato, ker smo temu vprašanju med mladino posvečali premalo skrb. Poklicani, da ta vzgojni minus popravimo, pa niso samo vzgojni faktorji, ampak vsa naša družba.

KONEC

Še enkrat: Miličnik pretepel borca NOV

V 48. številki tednika TV-15 je bil objavljen članek »Miličnik pretepel borca NOV«. V zvezi s tem dajemo naslednje pojasnilo:

9. septembra letos je upokojenec Stane VEHAR pijan prišel na stanovanje M. A. v Ziri in začel razgrajati. Napadel je 82-letno gospodinj in jo grabil za vrat. Nasilneža je ukrotila šele hčerka napadene M. A. Starika je bila zelo preplašena in je takoj, ko se je otesila napadalcu, odšla na oddelček milice Ziri po zaščito. Z njo je takoj odšel na njeno stanovanje komandir Stane SLADIČ. Veharja je večkrat pozval, naj preneha s prekrškom in naj mirno gre domov. Ker tega ni storil, ga je s službenim avtomobilom odpeljal na postajo milice v Ziri. Tudi v miličniških prostorih je Vehar nutil odpor, zaradi česar je bila proti njemu uporabljena fizična sila in gumijevka, vendar je pri tem komandir prekoraj službena pooblastila.

Ko je bil Vehar s službenim avtomobilom prepeljan v prostore za pridržanje na postaji milice Logatec, mu je bila takoj nudena zdravniška pomoč. Zdravnik je ugotovil lažje telesne poškodbe — podplutbe (ne pa huje), kot je napisano v članku. Po iztreznitvi je bil izpuščen s priporočilom, naj gre čimprej domov v Ziri, da ne bi zašel v gostilno in se spet napil. Prav tu

velja pripomniti, da je Vehar sicer znan kot pošten občan, v pijanosti pa se večkrat obnaša objestno, moti javni red in mir ter vznemirja ljudi.

Iz tega vidimo, da je bilo ravnanje Staneta SLADIČA popolnoma zakonito vse do tlej, dokler kršitelja ni privedel v postajne prostore. Vehar je namreč hudo kršil javni red in mir v zasebnem stanovanju. Na zahtevo prizadete M. A. je bila intervencija miličnika nujna, potrebna in zakonita. Če je kršilec ravno Vehar, bivši borec NOV, pa je zgolj slučajno. Miličnik tega pri svoji službi seveda ne sme in ne more upoštevati, saj je zakon za vse enak. Prav iz naslova članka in iz njegove vsebine pa je moč čuti, da so vsi žirovski miličniki oboženi za to, da imajo »na piki« prav borce NOV. To pa seveda ne more biti res, kar je jasno vsakemu trezno mislečemu občanu; najboljše pa to vedo prav prebivalci Zirov sami.

Zaradi tega, ker je Stane SLADIČ v postopku z Veharjem prekorajil pooblastila, ga je občinska skupščina Logatec na predlog UJV v Ljubljani na svoji seji 5/11-1968 razrešila njegove funkcije.

Točno je to, da Franc Vehar ni bil edini, zoper katerega so žirovski miličniki uporabili prisilna sredstva. Iz postajne dokumentacije je moč ugotoviti, da je bila ta uporaba načeloma pravilna, v skladu z zakonitimi predpisi in pooblastili, ki jih je naša družba dala organom javne varnosti za opravljanje njihovih služb. Postopek pa je bil nepravilen zoper Franca ŠINKOVCA — miličnik ga je z roko neupravičeno enkrat udaril — in zato je bil tudi disciplinsko kaznovan. Uporaba fizične sile in gumijevke zoper Pavla Pivka, Janeza Tavčarja in ostale, pa je bila zakonita.

UJV LJUBLJANA

BELA BARVA
ZA BELO PERILO

mica

V ZELENI
VREČKI

ZA STROJNO PRANJE

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Šolska jadrnica jugoslovanske vojne mornarice

Cepprav sodobne vojne mornarice jadralne ne potrebujejo, pa še vedno imajo tudi kako ladjo te vrste. Vendar jih uporabljajo le v šolske namene. Pomorski oficirji morajo poznati vetrove in druge značilnosti morja, ki pa jih najbolj obkrožijo prav na jadrih.

Takšno ladjo ima tudi jugoslovanska vojna mornarica, imenuje pa se »Jadrane«. Cepprav je napravljena pred vojno, je še vedno zelo

uporabna. Ima tri jambore z dvajsetimi jadrji. Dolga je 57 metrov, široka pa nekaj manj kot 9 metrov. Odriva 720 ton vode. Da bi bila čimbolj stabilna, je otovorjena s 162 tonami balasta. Razen jader ima »Jadrane« tudi dizelski motor, s katerim lahko doseže hitrost do 14 kilometrov na uro. Če pa motorju pomaga še veter, bo hitrost precej večja. Kadar pošljejo »Jadrane« z gojenci mornariških šol na križarjenje, ga otovorijo tudi z zadostnimi zalogami hrane in vode (24 ton hrane in 48 ton vode).

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Nov sistem

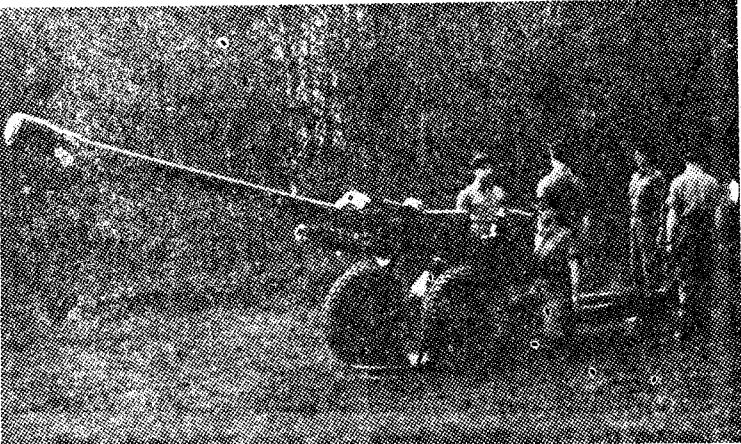
za nočno opazovanje

Ameriške letalske, mornariške in kopenske sile preskušajo nov sistem za nočno opazovanje. Imenuje se »nočno okno« (Night Window), sestavljajo pa ga silno natančne naprave za ojačevanje slike in zelo občutljiva optika. Od drugih podobnih naprav se razlikuje po tem, da opazovano zemljišče nima videza slike na zaslonu, temveč je predmete videti v dejanski legi ter v dejanski velikosti in globini, kot če bi zemljišče opazovali neposredno z očmi in podnevi.

Prednost opisanega sistema je tudi v tem, da ne žarči nobenih vidnih ali nevidnih valov, po katerih bi ga nasprotnik lahko odkril in motil. Namenjen je predvsem za letala in helikoptere, vendar ga je prav tako mogoče uporabljati tudi na ladjah, tankih in drugih kopenskih vozilih.

Britanski top 105 mm

Britanska vojska bo svojo oborožitev kmalu izpopolnila s topom, ki ga vidimo na sliki. To je havbica s kalibrom 105 mm, ki so jo že preskusili in jo sedaj serijsko

izdelujejo. V enote bo prišla 1970. leta, nadomestila pa bo sedanjo havbico z enakim kalibrom, ki pa je italijanske proizvodnje.

Ameriško protipartizansko letalo

V ameriškem vojnem letalstvu preskušajo lahka letala tipa »pilatus-porter«, ki so namenjena za boj z osvobodilnimi silami v Vietnamu. Letalo ima motor s 630 konjskimi močmi, na višini 3000 m pa leti s povprečno hitrostjo 257 kilometrov na uro. Ta letala so zelo majhna (dolga so enajst, čez krila pa imajo petnajst metrov), s tovorom vred pa tehtajo le 2200 kg. Za vzlet in pristanež potrebujejo kratko stezo.

Letala te vrste so oborožena z mitraljezi 7,62 mm, raketami razse »zrak-zemlja« in z bombami. Razse rušilnih imajo tudi svetilne in napalm bombe. Pod krila jih obesijo v skupni teži 650, pod trup pa še za 235 kg bomb. Letala »pilatus-porter« imajo tudi naprave za spuščanje dimnih zaves in fotografske kamere.

Pet sekund pred eksplozijo

Sprva so jo imeli za kanalizacijsko cev. Delavci so še kar kopali, čeprav so z lopatami zadrževali ob kovino. Pesek se je osipal in nazadnje so pod sabo zagledali izbočen kovinski predmet.

Tako se je teman okrogli predmet, ki ga je prekrivala rja in ki je imel v premeru najmanj pol metra, znašel sredi dvorišča tovarne za popravilo vozil, v bližini pa so bili še stanovanjski blok, tovarna pohištva, velika garaža in veliko skladišče za gorivo.

Podporočniku Ivanu Krjukovu so ukazali, naj s svojo skupino odstrani nevarnost.

Prvo poročilo se je glasilo takole:

»Gre za nemško rušilno bombo, ki je teža več kot 500 kilogramov in ki utegne biti nevarna v krogu s premerom najmanj 1540 metrov...«

Le malo je ljudi, ki bi se mogli pohvaliti, da so že imeli kdaj opravka s takšno bombo, ali da jim jo je uspelo onesposobiti. To so bile namreč bombe, ki so bile zelo zanesljive, če pa so že zatajile, jim je bilo silno težavno odstraniti nevaren detonator.

Vojaki so to dobro vedeli. Začeli so kopati, da bi jo lahko čimprej očistili. Najprej so morali ugotoviti, zakaj je urni mehanizem zatajil. Ta je mogel biti edini krivec, da bomba ni eksplodirala. Vedeli so, da se urni mehanizem, ko bomba udari ob kako oviro, lahko zaustavi. Na hrbtni strani bombe so našli napis »E. L. A. Z. 17 A«. Potlej zanje ni bilo več skrivnosti. Urni mehanizem je odvedal. Pri teh vrstah bomb je prilagojen tako, da detonator lahko aktivira po nekaj minutah ali pa tudi šele po 76 urah. Koliko časa je neki še ostalo na tempiranem števcu? Tega pa ekipi ni bilo moč ugotoviti. Paziti je bilo treba, da se ne bi bomba premaknila, ali da je ne bi kdo z zunanje strani zadel.

Meščani niso slutili, kaj vse se utegne zgoditi, in so bili zelo

mirni. Sicer pa so imeli že izkušnje, zakaj v njihovem mestu so pogosto naleteli na kako zastalo bombo ali granato. Bili

pa so tudi takšni, ki jih je razdovednost prignala prav blizu. Pripravljalni del so se lotili v nedeljo. Ivan je najprej

razpostavil signalizacijske naprave. Za vsak primer. Dvaindvajsetletni oficir je na vsakih deset minut pritisnil uho na

kovino. Bil je topel jesenski dan in jekeno ohišje bombe se je začelo ogrevati.

Pol ure kasneje bi moralo biti že vse pripravljeno, zakaj takrat naj bi prispel polkovnik V. E. Goljcov, največji strokovnjak za odstranjevanje detonatorjev.

Tedaj pa je podporočnik Ivan Krjukov razločno zaslišal, kako urni mehanizem tiktaka. Postalo mu je vroče. Sam sebi ni mogel verjeti, da je to res, in je začel čedalje pogosteje prisluskovati...

Tik, tak, tik, tak... je neusmiljeno utripalo srce peklenskega stroja. Ivan se je ustrašil, ko je pomislil, kaj vse se utegne vsak hip zgoditi... Okrog njega so bili ljudje, tovarna, šola in stanovanjske stavbe, vse to pa bo strašna eksplozija v hipu zbrisala s površja zemlje. Ivan ni imel časa, da bi čakal na polkovnikov prihod. Planil je iz jame in izstrelil vse rakete, ki jih je imel. Tovarniške sirene so objavile preplah. Mesto je zajela panika in prebivalci so na vso moč hiteli iz tovarn in hiš.

Vsi so se spraševali: »Kaj se le dogaja?«

Podporočnik je ostal poleg nevarnosti, svojo ekipo pa je poslal v zaklonišče. Vedel je, kaj se mu utegne pripetiti, vendar se ni hotel kar tako umakniti in dovoliti, da katastrofa uniči toliko človeških življenj, tovarn, stanovanj in — kar je bilo najhuje — skladišče pogonskega goriva v neposredni bližini.

Ivan, pripravljen na najhuje, se je spet vrnil v jamo, kjer je ležala bomba z delujočim urnim mehanizmom. Znova je prisluhnil, nato pa se lotil detonatorja. Vse je pokrivala debela plast rje. Moral si je pomagati s kladivom in diletom. S kratkimi in močnimi udarci je skušal odvit zarjaveli zapiratelj in prodrati do detonatorja. Ko je že mislil, da ne bo uspel, se je zapiratelj premaknil sprva le za milimeter, nato pa za ves centimeter... Detonator je bil sicer pred njim, toda še vedno globoko v notranjosti bombe. Moral bi ga zgrabiti, odvit in potegniti iz bombe. Mora rešiti mesto, ljudi, tovarne, šolo in sebe. Na izbiru ima le dvojce: da se umakne, ker ne more do detonatorja, ali pa da se žrtvuje brez jamstva, da bo s tem rešil življenja tudi drugim ljudem okrog sebe v gosto naseljenem mestnem središču...

Sklenil je, da bo tvegalo do konca. Zgrabil je detonator v notranjosti bombe. Bil je že ves poten, na tiktakanje urnega mehanizma pa se sploh ni več oziral. Samo s prsti ni mogel ničesar storiti in spet je moral poprijeti za dilet in kladivo... Najprej je bilo treba odvit detonator. Uspelo mu je. Čev mehanizma se je začela počasi obračati okrog osi. Detonator je potegnil iz njegovega ležišča le za pet centimetrov. Pomagal si je s kleščami, ki so bile njegovo poglavito orodje. Nato je zgrabil vrh detonatorja in povlekel z vso močjo. Tiktakanje je bilo že zelo razločno. Po vsem tem je moral detonator odvreči čim dlje. V hipu, ko je cevka padla na tla, se je razletela na drobne kosce.

Urni mehanizem je začel delovati zato, ker se je bila bomba na toplem jesenskem soncu segrela. Ivanu Krjukovu je uspelo, da je le pet sekund, preden bi eksplodirala, izvelkel iz nje detonator.

KOMSOMOLSKAJA PRAVDA

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Kdo so borci, ki pred značilno dolensko zidanico kar stojijo in najbrž v naglici hlastno zajemajo iz porcij skromni zajtrk, kosilo ali večerjo? Kateri enoti pripadajo, kdaj so jih fotografirali in kje? Najbrž se je vse to zgodilo nekega zimskega dne 1943 ali 1944 neke na Dolenskem. Ali ni morda tovariš na levi strani, ki se je ozrl proti fotografu, kasnejši komisar 15. brigade in 15. divizije, zdaj general JLA Jože Jakomin-Crni? K »sliki z vprašajem«, objavljeni v 47. številki (26. novembra 1968) in ki predstavlja nekaj borcev pred večjo hišo, so nam poslali pojasnila tovariši Jože Jakša iz Ljubljane, Franc Potočnik iz Kopriva in nepodpisani ravnatelj osnovne šole Semič, nekdanj obveščevalec 15. brigade. Njihove izjave so povsem ujemajo. Po njihovem je hiša last Matije Simončiča iz Semiča, kjer je bila pred vojno gostilna. Slika je nastala zgodaj zjutraj. Zaradi velikih sob so bili v njej po italijanski kapitulaciji razni štabi različnih enot, tako tudi 15. brigade pred njim pohodom iz Bele krajine k Ribnici v začetku januarja 1944. Kasneje je bil v njej dolgo časa štab podotrojske šole 7. korpusa in v priidihu posvetovalnica za učno osebje, prostor za vaje pevskega zbora itd. Gojenci so imeli pouk v bližnji osnovni šoli. — Tovariš Egidij Sorli nam je poslal pojasnilo k »sliki z vprašajem«, objavljeni v naši 43. številki (29. oktobra 1968). Prvo nedeljo po osvoboditvi so se na Grahovem ob Bači zbrali prebivalci okoliških vasi, da bi manifestirali za priključitev Primorja in Istre k Jugoslaviji ter slavili osvoboditev. Kot se spominja, je množici govoril stari partizan Andrej Brovč-Janko. Ženske na fotografiji so doma iz vasi Koritnica pri Grahovem, zastavo pa nosi Franciška Brovč iz te vasi.

Atomska eksplozija in požari

Učinek toplotnega žarčenja je odvisen od toplotnega impulza. To je energija žarčenja, ki nastaja spriču atomske eksplozije in pada na ustrezno površinsko enoto, katere lega je v

stopnje nastajajo pod učinkom toplotnega impulza od 2 do 4 kal/cm², druge stopnje od 4 do 10 kal/cm² in tretje stopnje od 10 do 15 kal/cm². Sodiijo, da v stanovanjskih naseljih, kjer so stavbe iz lesa ali kakšnega drugega lahko vnetljivega materiala, izbruhne petkrat toliko požarov kot v četrtih z industrijskimi objekti oziroma tam, kjer so stavbe zgrajene iz materiala, ki za ogenj ni občutljiv.

POŽARNI VIHARJI

Atomske eksplozije povzročajo množične požare. Mestne četrti, v katerih je ogenj zajel večji del stavb, spadajo v **cono z neprekinjenimi požari**, če pa je požar zajel le nekaj stavb, pa v **cono s posamičnimi požari**. Takšni požari nastajajo v raje, v katerih stavbe sploh niso porušene, ali pa so porušene samo deloma. Če pa so stavbe povsem porušene, potem govorimo o **coni**, v kateri zažgani material tli.

Če se v coni z neprekinjenimi požari takoj ne lotimo gašenja, utegnejo požari kaj hitro — če so dani tudi drugi pogoji — prerasti v tako imenovani **požarni vihar**. Takrat se bo dim dvigal do pet kilometrov visoko, s strani pa bo proti pogorišču dotekal zrak s hitrostjo od 50 do 65 km na uro.

Takšen požarni vihar je nastal tudi po eksploziji atomske bombe nad Hirošimo 6. avgusta 1945. leta. Ogenj je nepretrgoma divjal šest ur, vetru pa je sledil dež, ki je bil v središču mesta šibkejši kot pa na razdalji od 1.100 do 1.500 metrov od mestnega središča.

Požarne viharje so zabeležili med zadnjo svetovno vojno tudi v nemških mestih Dresden, Hamburg, Kassel, Stuttgart in Darmstadt, ko so zavezniška letala odvrгла nanje velike količine zažigalnih bomb. Posledica bombardiranja Hamburga v noči med 27. in 28. julijem 1944 je bila, da je požar v tridesetih

minutah zajel na površini 11,5 kvadratnega kilometra vse stavbe in se po slabi uri spremenil v požarni vihar, ki je divjal več ur.

Požarni vihar utegne nastati predvsem tam, kjer hkrati izbruhne večje število požarov, in če je vreme suho in brez vetra oziroma če pihlja slab veter (do pet metrov na sek.). Pa tudi vlažnost zraka ne sme biti prevelika. Razen tega menijo, da požarni vihar lahko nastane tudi v primeru, če je na površini enega kvadratnega metra več kot 200 kg vnetljivega materiala.

Med požarnim viharjem začne deževati zato, ker zračni tokovi prinese v zgornje plasti atmosfere velike količine drobcov. To se je primerilo tudi 31. marca 1965, ko so Američani odvrgli na džunglo v Južnem Vietnamu na stotine ton zažigalnih bomb, še poprej pa kemikalije, s katerimi so uničili listje na drevmu. Najprej je nastal požarni vihar, nato pa tako hud nalliv, da je požar pogasil.

NEVARNOST PRED OGLJIKOVIM MONOKSIDOM

V coni, kjer divja požarni vihar, sta ljudem silno nevarna zlasti ogljikov monoksid in velika vročina. Človek umre, če

od pet do deset minut vdihava zrak, v katerem je šest miligramov ogljikovega monoksida na liter zraka. Razbeljen zrak in ogljikov monoksid lahko vdre v zaklonišče in zastrupita ljudi v njem. Zato je treba predvideti vse ustrezne ukrepe (zračenje in podobno).

Požarni vihar se širi glede na material ki gori, z različno hitrostjo. V Hamburgu so že v dvajsetih minutah po letalskem napadu izmed treh goreli dve stavbi, požarni vihar pa je izbruhnil po tridesetih minutah. V Hirošimi je večina požarov prestala po desetih urah.

Požari, ki v večjih mestih izbruhnejo po atomskih eksplozijah, lahko trajajo po več dni, toda najhujši so v prvih treh urah. Da bi bila bojna tehnika varnejša pred toplotnim učinkom atomske eksplozije, jo je treba premazati z barvo, ki jo varuje pred visokimi temperaturami in spravi v zaklonišča, kjer ne bi bila podvržena neposrednemu toplotnemu žarčenju. Lahko vnetljivi material v zakloniščih kaže obložiti z glino ali premazati z debelo plastjo apna. Bojna tehnika naj ne bo blizu vnetljivega materiala, stavb ali v gozdovih. Če pa imamo tehnična sredstva že v gozdu, potem naj bo na jasad.

Trgovsko podjetje

»MURKA« Lesce pri Bledu

V SVOJIH TRGOVINAH PRODAJA RAZNOVRSTNO POTROŠNO BLAGO PO KONKURENCNIH CENAH IN KVALITETNO

Družine in mladi zakonci! Kadar se odločate za nakup kvalitetnega pohištva v modernem in klasičnem stilu, smo vam vedno na razpolago v specializirani trgovini pohištva.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Tudi ženske bodo vojaki

Vsa zgodovina vojn je polna primerov, ko se niso bojevali samo moški, ampak tudi ženske. V grških pravljicah najdemo celo bajeslovne Amazonke, ki imajo lastno vojaško državo, v kateri žive samo ženske, vsaka z eno hčerjo, medtem ko sinove pobijejo takoj po rojstvu. Špansko ekspedicijsko, ki je raziskovala Južno Ameriko in pri tem plula po reki, so s puščicami obstreljevale z obal, poraslih z bujnim rastlinstvom, bojevitke ženske. In reka je dobila ime Amazonka...

V zadnje pol stoletja je zaradi razvoja tehnike postalo vojskovanje lažje kot prejšnja stoletja, ko je v vojni odločala predvsem telesna moč. Zato so več ali manj vse vojske izkoriščale v vojnem času, pa tudi

v miru, ženske kot vojake. V ruski revoluciji so sodelovali »ženski bataljoni« na strani kontrarevolucije. Skoraj v vseh vojskah pa so ženske nosile glavno breme v sanitetni službi, včasih tudi v prvih bojnih vrstah, v zaledju pa skoraj brez izjeme.

Najdlje so v mobilizaciji žensk za vojaške namene šli Izraelci, kjer morajo ženske celo v mirnem času odslužiti svoj vojaški rok in kjer se v posebnih enotah v vojnem času tudi bojujejo, morda edino pod nekoliko lažjimi pogoji kot »moške« enote.

Pri nas med NOB razen izjem nismo imeli posebnih ženskih enot, pač pa so ženske bile v skoraj vseh enotah kot bolni-

čarke, administratorke, politični delavci in podobno.

Po vojni jih je nekaj ostalo v saniteti in pri pomožnih službah. V primeru vojne pa so bile vojni obvezniki vse ženske-strokovnjaki kot npr. zdravnice in drugo medicinsko osebje, inženirji itd.

Po novem zakonu o narodni obrambi, ki bo zelo poudaril pomen teritorialne obrambe in vseljskega odpora, pa bodo v primeru vojne ali vojne nevarnosti vse ženske vojni obvezniki. Vpoklicali jih bodo lahko po sklepu vrhovnega komandanta le v vojni ali v neposredni vojni nevarnosti in sicer v enote teritorialne obrambe. Ta obveznost bo veljala za ženske od 19. do 40. leta starosti. Ne bodo vpoklicali žensk,

katerih morda so že v vojski ter žensk z najmanj enim otrokom mlajšim od 15 let. Seveda pa ne tudi tistih, katerih zdravstveno stanje je nezadovoljivo za opravljanje vojaške službe.

ZA DAN JLA

AKADEMIJA, NAPREDOVANJA IN ODLIKOVANJA

Pri občinski konferenci SZDL Jesenice so se v torek sestali predstavniki ZROP, TVD Partizana Jesenice, občinske športne zveze, ZZB NOV, sindikata, socialistične zveze in vojske.

Na sestanku so se sporazumeli, da bo osrednja proslava v počastitev dneva JLA 20. decembra. Tega večera bo na Jesenicah svečana akademija, na kateri bodo sodelovali gojenci glasbene šole in telovadci Partizana. Na akademiji bodo prebrali ukaz o napredovanju rezervnih oficirjev in podoficirjev in podelili vojaška mirodnoska odlikovanja.

Občinski odbor ZZB NOV Jesenice bo pred začetkom akademije podelil jubilejne značke udeležencem tradicionalnega spominskega pohoda na Stol, ki ga organizirajo vsako leto februarja v spomin na borbo Cankarjevega bataljona na vrhu Stola.

Predstavniki podjetij, šol, krajevnih skupnosti in družbeno političnih organizacij pa bodo na sam dan JLA 22. decembra obiskali in obdarili granicarje po karavlah.

V nekaterih krajih pripravljajo tudi družabne večere za pripadnike JLA in prebivalstvo.

Jože Vidic

Ali naj se šteje vojaški rok v delovno dobo?

V zadnjem času so začeli precej živo razpravljati o priznanju vojaškega roka v delovno dobo. Zanimivo pri tem je to, da priobčuje razna mnenja in predloge o tej zadevi tedenski ilustrirani časopis »Front«, pa tudi »Večernje novosti« pišejo o tem.

Za kaj pravzaprav gre? Precej jih je, ki o tem pišejo in se zavzemajo za priznanje vojaškega roka v delovno razmerje. Njihove utemeljitve pa so različne. Navedimo jih nekaj:

Kaj je milica druga kot del vojske? In vendar je tam vsak človek plačan in mu teče

delovna doba. Ali pa gozdarji, ki se ne morejo meriti z nazijsimi granicirji? Dalje pravijo, da argument, da je armada samo šola, ne drži.

Največkrat se vojakovo delo sploh ne razlikuje od dela, ki ga opravlja kot navaden občan, ugotavljajo! Na primer zdravstveni delavci so tudi takrat, ko služijo vojaški rok v armadi, v svoji stroki.

Med vojaško službo občanov ne tretirajo kot socialne obveznike, čeprav v zdravstvenem varstvu med njimi in socialnimi zavarovanci ni razlike.

Vse te in še mnoge druge

utemeljitve so navedene kot razlog, da je treba vojni rok priznati v delovno dobo. Predlagajo pa tudi, naj bi bila služba vojaškega roka plačana in občani, ki ta rok služijo, socialno zavarovani. Nekateri predlagajo, naj bi to dobo priznali za nazaj — se pravi vsem, ki so odslužili vojaški rok po osvoboditvi, drugi pa menijo, naj bi to veljalo od takrat dalje, ko bo zakon sprejet.

Seveda so vse to šele mnenja in predlogi, vprašanje pa je ali jih bodo, oziroma kdaj jih bodo uzakonili.

V. M.

NAJNOVEJŠE VOHUNSKÉ ZGODBE

Kako je ameriška raketa »Sidewinder« po pošti prispela v Moskvo

Pred dvema letoma je v točilnico zraven NATO letalskega oporišča na Bavarskem vstopil visok mož v temnomodri obleki, z belo srjajo in rdečo kravato ter si naročil pivo. Pri sosedni mizi je sedel mlad fant in premikal figure na šahovski tabli pred seboj. Na sebi je sicer imel volneno jopico z okroglim ovratnikom, vendar je bil vojaška oseba: major Wolf Diethard Knoppe, pilot v 74. eskadrilji lovcev-bombnikov. Mož v temnomodri obleki, arhitekt Manfred Raminger, se je približal in predlagal, naj odigrata partijo šaha. Kmalu sta se tako dobro razumela, da sta se dogovorila za ponoven sestanek. Arhitekt se je nato poslovil in se odpeljal z razkošnim mercedesom 300. Major se je ozrl za belim avtomobilom, nato pa se je vrnil domov in dejal svoji ženi:

»Spoznal sem človeka, ki mi v življenju lahko še mnogo pomeni.«

Kasneje sta se sešla še večkrat. Imela sta enako strast:

konje. Manfred Raminger, ki je pogosto »službeno potoval« v Sovjetsko zvezo, je spretno utrljeval prijateljstvo z majorjem. Ko se je ta ločil od svoje žene in ji je moral plačevati precejšnjo odškodnino, mu je Raminger pri priti ponudil pomoč, da bi se nekako rešil finančnih težav. Knoppe pa mu je za uslugo povrnil tako, da mu je dobavil LN-3, navigacijski aparat, ki je sestavni del lovca »starfighter«.

»Potrebujejo ga oni tam gor,« mu je Raminger dejal, »in ga bodo dobro plačali.«

TATVINA NAVIGACIJSKEGA APARATA IN RAKETE

LN-3, ki ga je konstruirala neka ameriška družba, je zelo zamotana elektronska naprava, ki stane približno 60.000 dolarjev in ki avtomatsko vodi nadzvočni prestrežalec »starfighter« proti cilju. S to napravo, ki je velika kot navadna aktovka, so opremljena vsa NATO letala nekaterih zahodnih dežel. Vsebuje posebno elektronsko na-

pravo, ki deluje po zakonih zemeljske težnosti in ki ji radijski valovi z zemeljskega površja ne morejo do živga. Če nasprotnik spozna, kako deluje ta naprava, potem je konec učinkovitosti tisočev letal. Sovjeti pa so prav to napravo želeli dobiti v roke in tako je Raminger predlagal nemškemu pilotu, naj jo ukrade.

Major Knoppe ni imel nobenih pomislekov in je sklenil počakati le na najugodnejšo priložnost. Tri mesece kasneje je Knoppe v spremstvu arhitektovega šoferja vdrl v neko skladišče in se od tod vrnil z dragocenim elektronskim aparatom. Iz oporišča ga je odnesel skritega v aktovki. Dan kasneje je arhitekt odpotoval v Moskvo, ne da bi mu kdo pregledal prtljago.

Za to uslugo je Knoppe prejel 30.000 dolarjev nagrade. Tako je lahko ustanovil svoj konjeniški klub in v njem postal predsednik. Čedalje pogosteje je obiskoval tudi nočne

lokale. Zunaj oporišča je nosil elegantne obleke, po katerih ne bi nihče sodil, da jih nosi navaden major.

Lani, 24. oktobra zvečer, je major opravil za Ramingerja nov »posel«. To pa potem, ko mu je Raminger obljubil službo pilota v neki zasebni letalski družbi s plačo 100.000 dolarjev letno. Ko je bilo letališče prekrito z gosto meglo, se je major vtihtopil v skladišče z raketa-mi »sidewinder«, eno izmed njih prenesel v avto in jo odpeljal, ne da bi ga kdo opazil.

V nekem starem skladišču v Kölnu so »tehnik« razdrli raketo, jo zložili po delih v posebne zabojе in jih prepeljali na letališče v Düsseldorf. Pošiljka se je glasila na naslov neke moskovske firme. Pregledoval je ni nihče. To je bilo v skladu s predpisi nemške obmejne službe, po kateri je bilo treba na pošiljkah, ki jih zabojniki pošiljajo v tujino, le na škatlo navesti, kaj je notri. Tako je bila raketa, ena izmed skrivnosti NATO, odposlana kot »avtomobilski deli« in je brez vsakršnih zadržkov prispela v Moskvo. Za poštnino je bilo treba plačati arhitektu le 317 mark.

Tatvine bržkone ne bi odkrili, če ne bi žena nekega drugega letalskega majorja nekega dne prosila moža, naj stopi na vrt in prinese peteršilja. Vrt je bil poleg ograje, ki obkroža letalsko oporišče, in prav blizu skladišča z raketami. Ko se je major pripognil, je v mreži opazil luknjo in o tem nemudoma obvestil pristojne ljudi. Tako so po skrbni preiskavi ugotovili, da je ena izmed raket »sidewinder« ukradena.

Kmalu zatem je v neko pisarno nemške varnostne službe prispelo nepodpisano pismo, v katerem so bila omenjena imena treh krivcev. Ovdaba pa je bila tako neverjetna, da funkcionar, ki je pismo dobil v roke, o tem ni nikogar obvestil. Krivce so zaprli šele leto dni kasneje. Medtem pa jim je uspelo ob belem dnevu ukrasti z razstave o aeronavtiki v Hannoveru novi navigacijski sistem, ki so ga bili izdelali le v dveh primerkih. Arhitekt Raminger je tudi to pošiljko poslal v Moskvo. Bilo je očitno, da se ni bil nihče zanimal za njegova pogostna potovanja v Moskvo.

Fran Stauder:

Ob 50. obletnici bojev za osvoboditev severnih krajev Slovenije

Iskali so krivce, izvedli so preiskave proti nekaterim častnikom zaradi taktičnih napak idr. Toda pravega krivca, ljubljanske vlade, ki je katastrofo povzročila, si ni upal nihče obtožiti niti soditi, kajti meščanske stranke, ki so bile na oblasti, niso hotele obsoditi svoje eksponente v vladi in s tem same sebe.

Tedaj pa je poveljstvo dravske divizijske oblasti v Ljubljani skušal rešiti kritično situacijo. Pripravilo je protiofenzivo. V Sloveniji pa je bila odrejena mobilizacija letnikov 1890 do 1894. 28. maja 1919 se je začela ofenziva jugoslovanskih čet. Operativne enote so bile razdeljene na pet odredov, in sicer Labotskega, Koroskega, Jezerskega, Ljubeljskega in Jeseniškega.

Po desetdnevni ofenzivni operaciji so naše čete 6. junija zasedle Celovec in zavzele vse ozemlje do črte Gospa Sveta—Celovec—Vrbsko jezero—Področica. Sklenjeno je bilo premirje.

Medtem se je zvedelo za rešitev o tako imenovanem celovškem bazenu: Pariška mirovna konferenca je sklenila vprašanje pripadnosti Slovenske Koroske rešiti s plebiscitom. Odrejen je bil za 10. oktober 1920.

Spricho velikih prednosti, ki so jih imeli koroški Nemci zlasti v učinkoviti propagandi s posebnim ozirom na monarhistično ureditev nove države SHS, medtem ko je bila na drugi strani v Avstriji republika, kakor tudi na vojaško obveznost v Jugoslaviji, zlasti glede vojaškega službovanja v Makedoniji, vtem ko v Avstriji ni bila predvidena vojaška obveznost idr., smo plebiscit izgubili. Za republiko Nemško Avstrijo je glasovalo 59%, za Jugoslavijo 41%.

DGODKI NA ŠTAJERSKEM PO OSVOBODITVI MARIBORA

Vrnimo se sedaj na področje Maribora, kjer je general Maister začel z veliko odločnostjo podvzemati vse potrebno, da zavaruje posest mesta in vsega slovenskega ozemlja proti severu, vzhodu in zahodu. Največja nevarnost za Maribor in okolico je bilo v tem času s front se vračajoče vojaštvo bivše avstro-ogrške vojske. Bati se je bilo zastoja v železniškem prometu, kar bi povzročilo, da bi se sestrskano vojaštvo peš umikalo skozi Slovenijo in bi tedaj prav gotovo prišlo do velikih izgredov.

Prve dni novembra so se vračali skrajno nedisciplinirani vojaki, ki so med vožnjo streljali in na postajah plenili skladišča z živili. Mnogo vojakov se je med vožnjo ponesrečilo. Padli so iz vlakov in celo pod kolesja vagonov. Bilo je mnogo smrtnih žrtev. Četudi plenitve v Mariboru in okolici niso zavzele tako velikega obsega, so vendarle vlivale strah, zlasti mariborskim nemškim in nemškutarskim bogatašem, ki jih je prisilil, da so se trenutno podredili Maistrovim ukrepom in priznali slovensko oblast v Mariboru.

Zato je mariborsko meščanstvo v svoji ogroženosti celo želelo, da slovensko vojaštvo opravlja stražno službo. Ker pa je bilo splošno še maloštevilno, zavarovati pa je bilo treba široko mestno in predmestno področje, je mestni svet, ki je bil še vedno v nemških rokah, spretno izkoristil nastalo situacijo v svoj prid.

Predlagal je Narodnemu svetu in generalu Maistru ustanovitev mestnega »Schutzwehra«, obrambne organizacije za zaščito meščanov in njihovega imetja. Slovenci so jo imenovali »Zeleno gardo«. Narodni svet in general Maister sta, četudi nerada, začasno pristala na ustanovitve te organizacije. Za njeno poveljnika je mestni svet imenoval nemškega podpolkovnika Kodolitscha, podrejena pa je bila generalu Maistru.

Izdan je bil skupen razglas za Mariborčane, iz katerega je bilo razvidno, da je prvenstvena naloga »Schutzwehra« ali »Zeleno gardo«, da odvrne nevarnost, ki preti imetju Mariborčanov s strani vračajočih se frontnih vojakov. V zeleno gardo so bili vabljivi ljudje brez oziroma na narodnost. Toda ne smemo misliti, da je bilo sodelovanje Nemcev in Slovencev v tej gardi mišljeno iskreno. To dokazujejo tudi izjavi članov izvršnega odbora mestnega sveta, dr. Mraljaka in Wastiana, da so se sicer zaradi resnosti položaja začasno morali pogoditi s Slovenci, da pa so to storili le v stiski. Spočetka se je v zeleno gardo javilo le malo ljudi. Da pa bi dotok postal močnejši, je župan dr. Schindler na svojo roko izdal 5. novembra poziv, da se nemudoma javijo pri poveljstvu zelene garde vsi za orožje sposobni moški, stari nad 20 let. Na ta poziv se je javilo toliko ljudi, da je zelena garda štela 8. novembra že 1200 mož s 100 častniki.

Ze 5. novembra, takoj po ustanovitvi zelene garde, so se začela v Mariboru odkriti kazati nasprotja med Nemci in Slovenci. Nemci so imeli takrat v Mariboru še svojega župana, svoj občinski svet, svojo mestno avtonomijo in v svojih rokah še pošto, železnico in druge javne urade. V oporo pa so jim začeli služiti oboroženi oddelki zelene garde, zato so postajali čedalje bolj samozavestni.

Generalu Maistru je bilo že ob ustanovitvi zelene garde jasno, da je imel mariborski mestni svet s to varnostno obrambo iste namene, kakor on s svojimi prostovoljci, to je držati in ohraniti Maribor zase. Maister, kakor sam pravi, se je zavedal, da mu ta oborožena nemška tekmovalka sčasoma ne bo samo napoti, temveč bo moral paziti, da ga ne prekosí. Zato je sklenil, da jo čimprej odpravi.

Da bi mu bilo to mogoče, je vztrajno povečeval številčno stanje svojih prostovoljcev, tako da bi proti zeleni gardi lahko nastopil z uspehom. Maistrovi prostovoljci so čutili, kako jih Nemci in nemškutariji v osvobojenem Mariboru z vsakim dnem bolj ogrožajo. Oboji so se pripravljali na obračun. Mariborskim Nemcem naj bi prišla pomoč od zunaj. Tako je bilo na sestanku raznih nacionalističnih organizacij v Gradcu dne 7. novembra sklenjeno, da je treba Maribor z vojaško akcijo osvoboditi in Maistra in njegove borce pregnati. Za bodočega vojaškega komisarja na Spodnjem Štajerskem so izbrali Vincenca Malika, velikonemškega nacionalista.

Toda štajerska deželna vlada ni bila navdušena nad pripravljajočo se avanturo. Medtem ko je Malik pripravljaval napad na Maribor, se je graška deželna vlada sporazumela z ljubljansko vlado, da je rešitev mejnega vprašanja treba prepustiti mirovni konferenci.

Kljub temu pa so si mariborski Nemci še naprej prizadevali, da bi povečali število pripadnikov zelene garde. Na seji 10. novembra je mariborski mestni svet sklenil pozvati v zeleno gardo vse Mariborčane od 18. do 50. leta starosti, ki se naj do 23. novembra zgledajo v dravski vojašnici.

Maister je uvidel, da postaja njegov položaj v osvobojenem Mariboru nevzdržen. V Lipici pri Špilju so ustanovili bataljon volkswehra pod poveljstvom stotnika Fröhlicha. To je bila druga nevarna grožnja osvobojenemu Mariboru. V ta bataljon je njegov poveljnik pod grožnjo prisilnega prigona pozival bivše vojake dotedanjega 47. in 26. mariborskega pešpolka. Naloga tega bataljona je bila, da v ugodnem trenutku napade Maistra in njegove prostovoljce in zavzame Maribor.

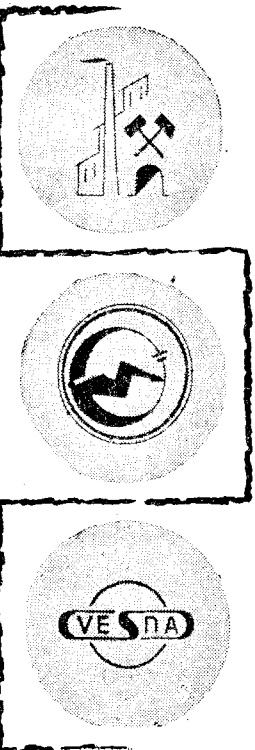
Vse te nakane mariborskih Nemcev pa je Maister onemogočil, ko je 9. novembra razglasil mobilizacijo letnikov 1879 do 1900, ki so se morali zgledati do 18. novembra. Zoper odločni Maistrov mobilizacijski razglas so nastopili poleg dunajske vlade in mariborskega mestnega sveta tudi ljubljanska vlada, ki je Maistra zaradi tega ukorila in zahtevala preključ mobilizacije. Toda Maister ni klonil. Predobro se je zavedal, da bo, če tega ne izvede, konec slovenske oblasti v Mariboru in na vsem slovenskem ozemlju, ki ga je s svojimi prostovoljci osvobodil.

(NADALJEVANJE)

Rudniki svinca in topilnica Mežica

Naše akumulatorje znamke »Munja« Zagreb in »Vesna« Maribor, prav tako tudi akumulatorje tujih firm lahko odslej kupite po nižjih cenah v naših lastnih prodajalnah v

Ljubljani, Ilirska 7
Zagreb, Trg žrtava fašizma
kmalu tudi v Mariboru na Tržaški cesti

Jogi®

Jogi ZA LAHKO NOČ

ZA VAS, KI STE
ZAHTEVNEJŠI
IN VAS RADO ZEBE
SO KOT NALASČ BLAZINE IN
VZGLAVNIKI JOGI –
SPALI BOSTE NA TOPLEJŠEM,
UDOBNEJE, ZADOVOLJNEJŠI...

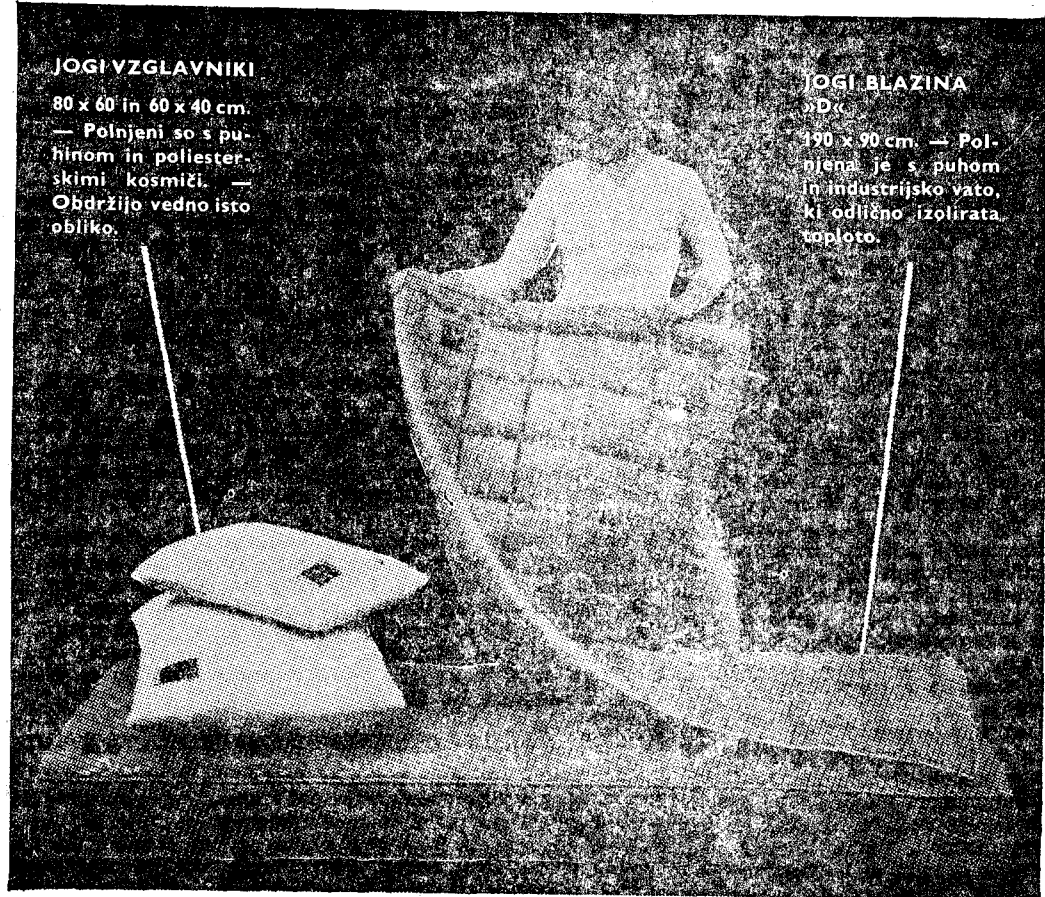
JOGI VZGLAVNIKI

80 x 60 in 60 x 40 cm.

— Polnjeni so s pu-
hinom in polieste-
rskimi kosmiči.
— Obdržijo vedno isto
obliko.

JOGI BLAZINA

190 x 90 cm. — Pol-
njena je s puhom
in industrijsko vato,
ki odlično izolirata
toploto.

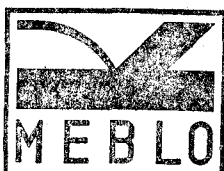

izpolnite in pošljite na: MEBLO - NOVA GORICA

POŠLJITE MI BREZPLAČNO PROSPEKT O VZMETNICAH «JOGI»

IME IN PRIIMEK

NASLOV

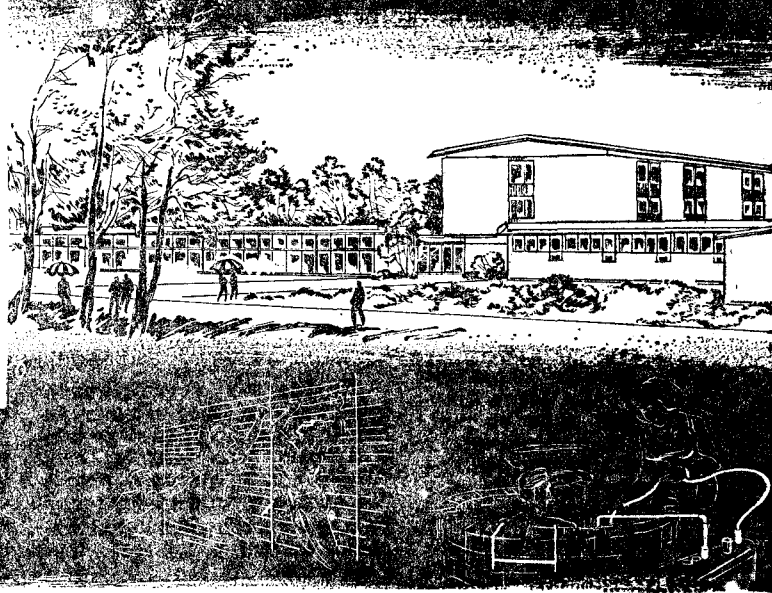

čateške toplice čateške

CATESKE TOPLICE z iz-
redno zdravilnimi vreči tem-
perature 57° C so najmoder-
ne terminalno zdravilišče v Ju-
goslaviji. Zdravilišče razpolaga
s hotelskimi kapacitetami A in
B kategorije ter hidroterapijo,
ki je opremljena z najsodob-
nejšimi pripomočki za zdrav-
ljenje revmatičnih obolenj,
ishiasa, ženskih bolezni in
delne ohromelosti.

Zimski termalni bazen in
odprto letno termalno kopali-
šče, ugodne klimatske razme-
re in prekrasna zelena okolica
pa nudijo vsakemu obiskoval-
cu in gostu obilo možnosti za
razvedrilo in uspešno rekrea-
cijo.

CATESKE TOPLICE (142 m)
ležijo ob avtomobilski
LJUBLJANA (103 km) — ZA-
GREB (35 km) — s priključkom
pri Catežu (1,5 km).

zimski bazen

telovadnica

vodna terapija

Trgovini

BOREC

v Ljubljani, Titova 17
in Mariboru, Partizanska 5

priporočata cenjenim kup-
cem:

- vse knjižne izdaje za-
ložbe «Borec»
- tedensko nova dela
priznanih slovenskih
umetnikov — slikar-
jev in kiparjev
- dekorativne, umetni-
ško izdelane predme-
te za opremo stano-
vanj in uradov
- osebne okrasne pred-
mete za žene in može,
posebno mlada de-
kleta, po zadnji modi

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

VSAK ČLAN ZZB NOV

SLOVENIJE

NAJPOSTANE NAROČNIK

TV 15!

INDUSTRIJSKO PODJETJE

»VARSTROJ«

LENDAVA

IZDELUJE

transformatorje za električno, obločno in
točkovno varjenje prvovrstne kvalitete

Ob dnevu JLA naše iskrene čestitke vsem njenim pripad-
nikom.

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH
NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI
iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA
zlata.
- PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!
- NA ZALOŽI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specia-
liziranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih
v Jugoslaviji.

BORCI —

GRADITELJI INDIVIDUALNIH HIŠ!

PRISKRBITE SI PRAVOČASNO
OPEČNE IZDELKE.

- Ljubljanske opekarne vas obveščajo, da v svojih
obratih izdelujejo preko cele zime vse vrste opeč-
nih izdelkov.
- Posebno priporočamo modularni blok.

Vse informacije daje prodajni oddelk, Ljubljana, Cesta
na Vrhovce 2, telefon 61-963 in 61-803.

ZAHTEVAJTE PONUDBE IN CENIKE!

SAP

ODDELEK ZA TURIZEM

LJUBLJANA

TITOVA 38

V mesecu decembru vam priporočamo:

- **Novoletni izlet v RIM**
29. 12.—2. 1. 1969
Reklamna cena:
498,— N-din
- **Novoletni izlet v BUDIMPEŠTO**
30. 12.—2. 1. 1969
Silvestrovanje ob zvokih ci-
ganske glasbe.
- **Novoletni izlet TRBIŽ —
BELJASKE TOPLICE**
(kopanje) — **DOLINA
ROŽA**
1-dnevni, 2. 1. 1969
- **Prodajamo vstopnice**
za ameriško drsalno revijo
● **HOLIDAY ON ICE**,
ki bo v hali Tivoli od 17. do
24. 12. 1968
- **Organiziramo ski-bus**
KRANJSKA GORA
Vsako soboto in nedeljo
ekspresni smučarski avto-
bus iz Ljubljane v Kranj-
sko goro po znižani ceni
16,— N-din
- **Pripravljamo programe**
za zaključne šolske izlete
(maturante) po želji naroč-
nika. Možno obročno odpla-
čevanje.

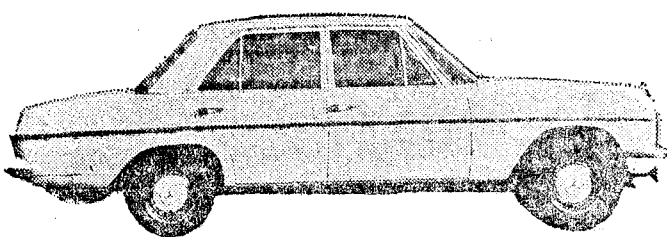
Za vse prevoze nudimo prvovrstne turistične avtobuse, ki
so ogrevani in ozvočeni.
Na novoletnih izletih bo žrebanje v vsakem avtobusu za da-
rilo kolekcije izdelkov **Kolinske tovarne Ljubljana**.
Prijava sprejema SAP — Ljubljana, Titova cesta 38, telefon
314-922 in 315-342.

175 NAGRAD

VELIKEGA NOVOLETNEGA

NAGRADNEGA ŽREBANJA

KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA

NAGRADE:

1 OSEBNI AVTO MERCEDES

14 MOPEDOV »TOMOS«

50 ROČNIH AVTOMATIČNIH UR DARWIL —
MODEL 1968

50 KOLES PONY — ROG

50 BRIVNIKOV ISKRA — BRAUN SIXTANT

V štiri mesečna nagradna žrebanja KREDITNE BANKE IN HRANILNICE
LJUBLJANA so vključeni varčevalci vezanih hranilnih vlog, stanovanjski in
kmetijski varčevalci, ki namensko varčujejo po pravilnikih banke ter lastniki
vezanih deviznih računov, ki bodo imeli do 31. decembra 1968 2000 N-din
z odpovednim rokom nad 1 leto.
Postanite in ostanite redni varčevalec Kreditne banke in hranilnice Ljubljan-
ske, kjer ste poleg ugodnih pogojev varčevanja udeleženi še pri nagradnem
žrebanju Kreditne banke in hranilnice vsake 4 mesece.

Kdo bo kdo v ZDA?

Bliža se 20. januar 1969, ko bo Richard Nixon prišel v Belo hišo, zato je čedalje večje zanimanje za ljudi, ki jih novi predsednik zbira okoli sebe in ki bodo postali ministri, visoki administrativni funkcionarji, veleposlaniki in ne nazadnje — dostokrat je ta položaj pomembnejši od ministrskega — člani predsednikovega »možganskega trupa«. Pri izbiri teh ljudi mora Nixon upoštevati tudi mnenja svojih prijateljev, se pravi ljudi, ki so mu z denarjem in položajem pomagali, da je bil izvoljen za predsednika Združenih držav Amerike.

Po porazu na volitvah za kalifornijskega guvernerja v letu 1962 je bil Nixon tako rekoč odpisan politik. Znova ga je potisnil v politično areno Donald Kendall, predsednik »Pepsi-Cola«: najprej ga je naredil za partnerja v newyorški advokatski pisarni, kjer delajo Modge, Stern, Baldwin in Todd. In če je Johnson iz »rodoljubja« ali varčnosti prepovedal francoska vina v Beli hiši, bo Nixon bržkone uvedel pepsi-colo za obvezno pijačo. Nedavno tega je bil Nixon na Formozi in starejšemu prijatelju Čangkašju se pepsi-colo, ki se je tam prodajala, toplo položilo na srce. Drugi, nič manj pomembni in morda le malo manj bogati Nixonovi prijatelji so:

»Bebe« Rebozo, poslovni človek in playboy kubanskega porekla, ki je Nixonu omogočil zaslužiti 400.000 dolarjev v špekulacijah z zemljišči.

George Smathers, južnjaški demokratski senator, skrajni reaktor in znan kot lovec na čarovnice.

Lou Nichols, podpredsednik industrijske družbe »Schenley«, ki je bil včasih pomočnik Hooverja (šefa FBI), danes pa je predsednik Hooverjeve ustanove, ki se ukvarja s širjenjem antikomunistične propagande.

Thomas Pappas, poslovni mož grškega izvora, ki je dolgo časa krmaril denar CIA v Grčiji, ki je prepričal Nixona, da si je za podpredsednika izbral Spira Agnewa (tudi ta je grškega rodu). Zanimivo je, da sta Pappas in Onassis družabnika v ameriških investicijah v Grčiji in da sta podprla grško vojaško junto — in financirala Nixonovo predvolilno kampanjo.

John Shaheen, newyorški finančnik, za katerega je Nixon lani sklenil imenitno kupčijo s kanadskim petrolejem. Shaheen mu je močno pomagal v boju za predsedniški položaj.

Franklin Delano Roosevelt in John Fitzgerald Kennedy sta imela imenitne sodelavce tako v ministrih kot v ljudeh iz osebnega štaba. Zlasti Kennedyjevi sodelavci so bili vrhunski intelektualci, zelo sposobni ljudje, večinoma — kot Kennedy — irskega rodu, tako da se jih je prišlo ime »irska mafija«. Njihova imena pozna ves svet, čeprav niso bili ministri (največjo javno funkcijo je imel kot predstavnik Bele hiše za tisk Pierre Salinger); Schlesinger, Sorensen, O'Donnell itd. Ko je prišel v Belo hišo Johnson, je znižal intelektualno raven sodelavcev: hote, ko jih je odslavljal, ali nehoti, ko so ga sami zapustili. Tudi Kennedyjevih ministrov Johnson ni obdržal: med vsemi je na najpomembnejšem položaju kot zunanji minister ostal le Dean Rusk.

Zato je seveda zanimivo, kakšne ljudi izbira Nixon, ki ni nikdar veliko dal na intelektualce. Dokajšnje presenečenje je bila novica, da bo njegov najpomembnejši sodelavec človek z diplomom iz Harvarda (v Kennedyjevih časih je bilo to skoraj pravilo). Gre za šestinsitidesetletnega dr. Henryja Kissingerja, profesorja za Harvarda, čigar priimek spominja na zahodnonemškega kanclerja. In res se je Kissinger včasih pisal Kissinger, rodil se je v Fürthu na Bavarskem, ko je imel petnajst let, pa se je družina preselila v ZDA: iz strahu pred Hitlerjem. Ameriško državljanstvo je dobil leta 1943, na Harvardu je študiral književnost, filozofijo in politične vede, diplomiral je leta 1952, doktoriral pa dve leti kasneje: iz filozofije. V Eisenhowerjevih časih je Kissinger napisal nekaj teoretičnih del o ameriški politiki in svetovni strategiji, pri čemer se je zavzemal za maksimalno oborožitev ZDA, vendar pa ne za vojno. Dolga leta je povezan z Nelsonom Rockefellerjem, čigar svetovalec je bil leta 1964, ko je Nelson hotel kandidirati proti Goldwaterju. Kissingerju pripišejo Rockefellerjev program za končanje vojne v Vietnamu, ki je dosti bliže programu Roberta Kennedyja in Eugena Mc Carthyja kot pa programu novega predsednika.

Zato je njegovo sodelovanje z Nixonom toliko značilnejše: kaže, da se Nixon namerava umiriti, da misli narediti konec dolgoletni »jastrebski« tradiciji. Baje je celo ponudil Nelsonu Rockefellerju ministrstvo za zunanje zadeve. Danes meni Kissinger, da morajo ZDA tesneje sodelovati z NATO in predvsem s Francijo, kajti po njegovem mnenju ni nujno, da bi državi z različno zunanjo politiko imele enako strategijo. Kissinger tudi meni, da so minili časi, ko so svetu zagospodavale ZDA in SZ, da se morajo ZDA odpovedati svoji grandiozni misli, da morajo opustiti vlogo svetovnega žandarja, naj bo svet pluralističen in naj imajo majhne države svobodo in mednarodni opredelivni in delovanje.

Kissingerjev pomočnik bo Richard Allen, ki je že dobil pooblastilo od Nixona, naj pridobi za sodelovanje univerze, skupine, ko proučujejo zunanjo politiko ZDA, itd.

Večina drugih sodelavcev so mladi ljudje s kalifornijskih univerz — zato jih je zdaj imenoval »kalifornijska mafija«: Bob Haldeman (šef sekretariata v Beli hiši), Bryce Harlow (predsednikova zveza s kongresom), Robert Ellsworth (pomočnik za socialne zadeve), Raymond Price (pisec predsednikovih govorov), Ronald Ziegler (predstavnik za tisk), pa še Dwight Chaplin, Herb Klein, James Keough, Patrick Buchanan.

Harrimana na pariških pogajanjih bo zamenjal Cabot Lodge, sedanjí podpredsednik, Humphrey bi morda postal predstavnik ZDA v OZN, minister za zunanje zadeve naj bi bil William Scranton, ki že potuje po svetu s posebnimi nalogami, ali pa Douglas Dillon, bančnik, nekdanji finančni minister in veleposlanik v Parizu. Obrambni minister bo morda še zmerom Clifford ali pa ga bo zamenjal Henry Jackson, član senata.

Pomembne, tudi ministrske položaje, utegnejo dobiti v Nixonovi administraciji nekdanji republikanski predsedniški kandidat Dewey, teksaški guverner in Johnsonov prijatelj Conally, potem Mike Moroney iz Oklahome, George Romney, John Volpe in morda tudi David Rockefeller, Nelsonov brat. Zelo pomemben svetovalec bo vsekakor George Dillon, gospodarski svetovalec bo Arthur Burnes, med svetovalci bodo Nixonov »drugi jaz« Robert Finch, kalifornijski podguverner in skrajni konservativci. Najpomembnejša svetovalec za Latinsko Ameriko bosta bržkone Robert Hill in Joseph Farland, ki sta bila v Eisenhowerjevih časih veleposlanika v državah Latinske Amerike, oba sta ostra nasprotnika sodelovanja in napredka in vse prej kot prijatelja te celine.

Ob takšni, večinoma desničarsko usmerjeni, Nixonovi administraciji se utegne zgoditi, da leta 1972 Amerika ne bo prišla v roke Edwarda Kennedyja, marveč v pesti Georgea Wallacea.

STANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

Tone Ferenc: NACISTIČNA RAZNARODOVALNA POLITIKA V SLOVENIJI V LETIH 1941–1945

To delo je pred kratkim izšlo v zbirki »Knjižnica NOV in POS« kot knjiga 35. knjiga. Obsega 85 strani. Izdala ga je založba »Obzorja« iz Maribora.

Kot pove že sam naslov, je avtor v tej svoji knjigi obdelal vse poskuse obeh nemških držav, Nemčije in Avstrije, da bi nasilno spremenili narodnostno podobo naše dežele. V tem so si najdlje nastili, ki so začeli z množičnimi izgoni slovenskega prebivalstva, naseljevanjem svojih sonarodnjakov, nasilnim ukinjanjem šol, uničevanjem knjižnic in podobnimi oblikami nasilja.

Glede pritiska na Slovence, da bi postali Nemci, pa velja pomeniti, da je tem ne gre zgolj za »širjenje posesti«, kakšno že od nekdaj poznamo tudi pri pohlepnih in napadalnih posameznikih in ki je usmerjeno navadno na vse strani hkrati. Ne, pri nemškem in kasnejem nacističnem raznarodovanju je šlo za nekaj več!

Menda nihče ni bolje izpovedal, kaj si želi nemški imperalist in kakšna usoda je bila namenjena nam, Slovencem, kot dr. Friedrich Lange. Ta je že leta 1921 v Berlinu izdal brošuro z značilnim psevdonimom »Adriaticus« in z naslovom »Prave nemške meje«. V tej brošuri je zapisal: »Danes lahko samo ugotavljamo, da 78 milijonov ljudi na osrednjem nemškem ozemlju leži od Jadrana samo slovenski narod, ki šteje z Nemci prijazni vendl in Spodnjem Štajerskem in Korosko vred) samo tretjino toliko glav kakor Berlin prebivalcev...«

Prežihov Voranc: DOBERDOB

Pri DZS, v pomembni zbirki Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, je nedavno izšla četrta knjiga Zbrana dela dr. Prežihovega Voranca. Prežihovega Voranca, ki vsebuje prva dva dela (Crna vojska, Doberdob) romana Doberdob. V naslednji, peti knjigi pa bosta izšla zaključna dela tega romana Lebring in Judenburg.

Četrto knjigo Zbrana dela Prežihovega Voranca, oziroma prva dela romana Doberdob, smo dobili na knjižni trg prav ob petdesetletni konca prve svetovne vojne, ko je na razvalinah stare Avstrije nastajala prva jugoslovanska država. In prav roman Doberdob je po epični razgibanosti najzgovornejše pričevanje o prvi svetovni vojni, o naši narodni tragediji in tudi o tragediji velikega dela človeštva.

Po zaslugi velike prizadevnosti urednika Prežihovega zbranega dela Draga Druškovića je to polno Doberdob prvič izšel v dokončni obliki. Dosejel je ta roman izšel v treh ponatisih (1941, 1949, 1956). Prvo izdajo, po kateri sta izšla tudi naslednja dva ponatisa, je bil uredil dr. Ferdo Kozak. Zal pa urednik ni bil posegel samo po slovnični in pravopisni plati avtorjevega rokopisa, temveč je izpustil cele stavke in cela poglavja. S tem pa je urednik bistveno škodoval izvirniku, saj mu je preveč oskubil Prežihove zamisli in zasnove, narečne posebnosti in jezikovne značilnosti.

Z vso upravičenostjo je torej urednik Drušković pri urejanju Zbrana dela in še posebej romana Doberdob, upošteval prvotni izvirnik in mu s temeljito znanstveno kritično obdelavo vrnil s četrto izdajo Prežihovo stilistično jezikovno značilnost in dokončno obliko. K te-

Take in podobne zamisli so bile skoraj sto let vodilno načelo nemških in avstrijskih vladarjev in vladajočih slojev. Uresničevali so jih na vse mogoče načine: z investicijami (npr. železnica Dunaj–Trst), dajanjem prednosti nemško govorečim uradnikom, nazadnje pa tudi s preseljevanjem celih vasi in množičnimi poboji prebivalstva.

Dr. Tone Ferenc je vse to zgodovinsko dogajanje, ki bo ostalo v človeški zgodovini še dolgo časa sramotno madež in ki bo pričevalo o nastitju velikih nad malim, opisal temeljito in vsestransko, tako kot doslej pri nas še nihče, pa čeprav je bilo o naši, slovenski usodi, že obilo napisanega po raznih časopisih in revijah, knjigah in brošurah, zlasti v zadnjih petdesetih letih. Seveda pa je dal največji poudarek nacistični raznarodovalni politiki kot višku vsega nasilja nad nami. Le v začetku je posvetil nekaj deset strani daljni preteklosti, od zgodnjega fevdalizma, ko se je začela kolonizacija nemških kmetov v redko naseljene slovenske pokrajine. Kasneje je so ti naselenci prevladali in pogloma asimilirali manjšino — Slovence. Ponekod pa se je zgodilo ravno obratno. Prav tako na začetku svoje knjige Ferenc obširno opisuje nacistično raznarodovalno politiko oziroma načrte zanjo drugod po Evropi. Hoteli so pregnati skoraj vse Ruse, Poljake in Ukrajince, naseliti svoje tudi in ozenja priključiti k Nemčiji. Kakšen bil svet, če bi nacisti zmagali, si zdaj komaj lahko predstavljamo, tako grozno bi bilo zatiranje in uničevanje celih narodov.

mu je urednik Drušković dodal še nadrobne in bogate opombe v zvezi z usodo in nastankom romana, ki pa je hkrati edinstven slovenski roman iz prve svetovne vojne. Nedvomno bo pri ljubiteljih naše dobre knjige doživel pozornost in zanimanje.

C. S.

Koprski moški pevski zbor

Moški pevski zbor iz Kopra, ki je bil ustanovljen na pobudo organizacije Zveze borcev, nas od časa do časa prijetno preseneči z novimi, odlično izvajanimi pesmimi.

Zbor deluje, pod vodstvom mladega dirigenta Ivana Tavčarja, šele dobro polnopravno leto. Njegovi dosežki nastopi in izvedbe pa govorijo — z zborom se povečini srečujemo na raznih praznikih — da pevci zavzeto delajo. Kakih 35 jih je, vseh starosti, od dvajsetega pa tja do netisestdesetega leta. Med starejšimi so povečini nekdanji partizani. Le-ti pred veliko praznikov v Novi Gorici so člani zbora dobili nove uniforme. Finančno jih je podprla občina oziroma Zveza kulturno prosvetnih organizacij. V tako kratkem času jim je uspelo naštvuriti že preko 20 partizanskih in narodnih pesmi. Vadijo pa dvakrat na teden, pred nastopi tudi večkrat. V novi sezoni imajo v načrtu nekatera gostovanja: v obalnih mestih, na Gorškem, v Kobariidu in morda tudi v Novem mestu.

Za tako požrtvovalno delo si zbor resnično zasluži vse priznanje.

mp

Anton Slodnjak: SLOVENSKO SLOVSTVO

Ena izmed pomembnih knjig, ki jih je v zadnjem času izdala Mladinska knjiga, je nedvomno Antona Slodnjaka Slovensko slovstvo. Knjiga je posvečena tisočletnici Brzijskih spomenikov, to je, najstarejšemu slovenskemu ohranjenemu zapisu, ki pa po jezikovni značilnosti prica, da je prepis še starejšega, neohranjenega besedila. Istočasno pa je Slovensko slovstvo izšlo tudi z nekoliko manjšimi praktičnimi spremembami in je namenjeno kot učna knjiga za slovenske srednješolce na Koroskem in deloma tudi na Tržaškem in Gorškem. Kot učna knjiga pa je posvečena koroškemu prosvetitelju Antonu Janežiču (1828–1869), doma iz Roža na Koroskem. Bil je profesor slovenskega jezika na celovški realni in gimnaziji. Razen z uredniškim delom se je ukvarjal s pisanjem knjig za šolsko rabo. Njegova Slovenska slovnica (1852) je doživela kar deset izdaj. Pobudo, da je Slovensko slovstvo izšlo kot učna knjiga, je dala slovenska gimnazija v Celovcu; avstrijske oblasti pa so s prvim dotacijo (50.000 šilingov) pripomogle, da je zajeta in bogato opremljena slovnica zgodovina na Koroskem v prodaji za borih 85 šilingov in je s to ceno dostopna slehernemu dijaku. Slovensko slovstvo je izšlo v 10.000 izvodih, od tega 2000 izvodov za zamejstvo. K temu je treba pripomniti, da je zadnje obdobje slovenske slovstvene zgodovine napisal na 25 straneh dr. Jože Pogačnik.

Slovensko slovstvo daje strnjen pregled čez vso zgodovino slovenske književnosti od prvih skromnih začetkov do današnjih

dni. In prav zaradi strnjenosti in omejenega obsega, je marsikaj izpuščenega marsikatero ime sicer znanega književnika ni niti omenjeno. V knjigi ni dobila svojega prostora književnost za otroke. Zelo na kratko in s priedstala je opravljeno s tako imenovano partizansko književnostjo itd. Kljub temu bo knjiga služila kot uporaben priročnik za spoznavanje zgodovine slovenske književnosti.

Knjigo je uredil Bogomil Gerlanc, opremila pa Edita Kobe.

C. S.

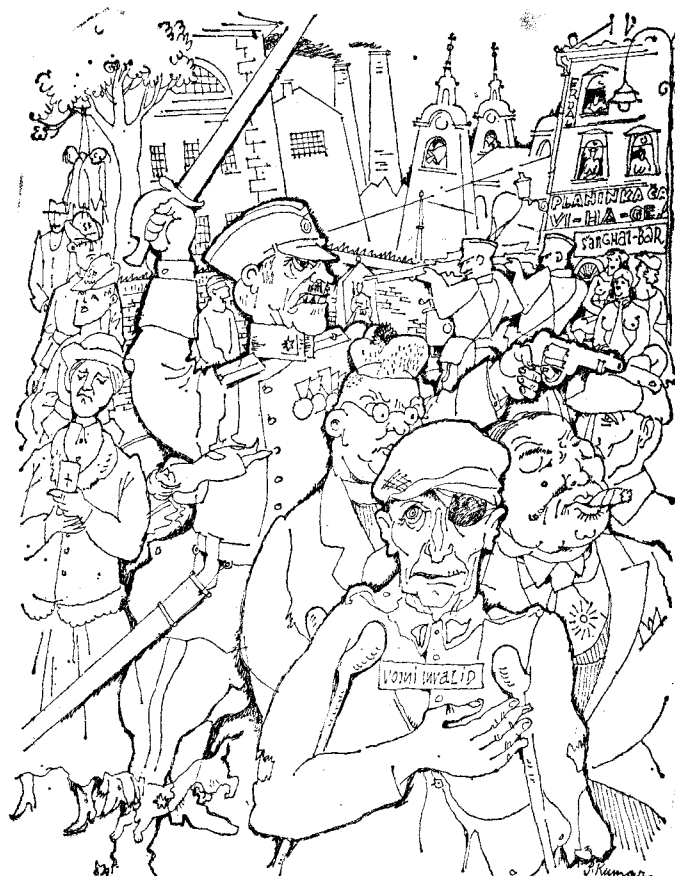
RAZSTAVA LIKOVNE SKUPINE »GRUDA« 1938–1968

Ta kolektiv likovnikov, skoro neznan slovenski javnosti, vendar pred vojno najnaprednejši in delaven na področju revolucionarne ilegalne, družbene in še posebej likovne dejavnosti, se prvič predstavlja po tridesetih letih v mariborski Umetnostni galeriji.

Dvanajstercer članov je žrtvovala med to vojno eno tretjino svoje skupine. »GRUDA« je bila ustanovljena 1938. Ohr-

zavo »GRUDE« z bivšim zemljiščem Hegedušcem so določili Staneta Kumra. Med grudovce so sprejeli tudi samouke, ki niso imeli sredstev za študij. Tako so pritegnili mladega Vladimirja Lakoviča, delavskega pesnika in kiparja Rudija Rojca in klerarskega vajenca iz Kranja Marjana Belca.

Zbiranje podatkov in del po tridesetih letih je bilo zelo težavno, ker so nekaterim vsa dela propadla ali bila konfiscirana

Risba Staneta Kumarja, namenjena ilegalnemu tisku v Zagrebu 1. 1939 (za ciklostilno tehniko)

njeni zapisnik kaže, da so bili prisotni slikarji Lojze Sušmejl, Vlado Lamut, Mirko Lebez in Stane Kumar. Pričujoči so bili in sodelovali z nasveti tudi pesnik Joža Seligo, pisatelj Avgust Cesarec in študent Ingo Vrččaj.

Odločili so se osvojiti program likovne skupine »ZEM-LJE«, ki jo je vodil Krsto Hegedušec in jo je razpustila policija. Za organizacijo in pove-

pred ali med vojno. Vendar je bilo odkritih več kot sto del v raznih tehnikah. Iz njih se vidi, da je »GRUDA« živel napredno življenje in se je postavila po robu meščanski propadajoči družbi in njeni civilizaciji. Dela so organsko zrastle iz razmer, ki so jih avtorji sami doživljali.

Otvoritev razstave »GRUDE« bo 18. decembra ob 11. uri v Umetnostni galeriji v Mariboru.

Partizanska ljudska pesem

NADA NOVAK:

Z NAMI POVSOD

Hodila čez steze samotne tihe po poljih v blatu, gorah sinjih v snegu, v ledeni burji po soteskah, bregu si z nami vselej, čula vriska in vzdihne.

Kadar smo padli, ti si z nami pala, si v boju težkem v ranah krvaveča in v zmagoslavju pesem z nami pela, v brezupni moč si, vero nam dajala.

Takrat imena nismo ti poznali. Nekdo pa v nočni uri smo se zbrali, odvzeli pajčolan raz grudi speče.

Zagledali smo srce krvaveče — vseh nas je v njem ležala bolečina — takrat spoznali smo te, domovina...

IMELI SMO LJUDI...

Vlasta Jerala-Petrinja

V petek, 21. novembra smo na pokopališču v Koprju pokopali Vlasta Jerala, dolgoletno delavko v slovenskem zavarovalstvu in aktivno članico družbeno političnih organizacij.

Rojena pred 39. leti v Starem trgu pri Baku, je preživljala svoja mladostna leta v najtežavnejših časih slovenskega naroda. Doma iz skromne in napredne učiteljske družine, se je z vsem mladostnim žarom že s 13 leti aktivno vključila v mladinsko organizacijo in pozneje v SKOJ. Odhod njenega pokojnega očeta, solskega svetnika Josipa Jerale v NOV je še utrdil pot, ki si jo je izbrala in kateri je sledila do konca svojega vse prekratkega življenja.

Gimnazijsko šolanje, ki ga je morala med NOB prekiniti, je nadaljevala po osvoboditvi. Leta 1948 se je zaposlila pri postojnski podružnici Državnega zavarovalnega zavoda, pozneje je odšla v zavarovalnico Piran, nato pa v Koper kot vodja ekspoziture in pozneje kot pomočnica direktorja zavarovalnice. V času službovanja je dokončala strokovno šolo za direktorje inštruktorje v Beogradu, sodelovala je v raznih strokovnih komisijah pri republiški centrali DOZ, na strokovnih posvetovanjih in v tečajih, bila je predlagatelj novih organizacijskih rešitev in ukrepov.

Njen dinamični značaj in sposobnost revolucionarnega aktivista sta jo vzpodbujala k nenehnemu delovanju. V vrstah napredne mladine, SKOJ in ZK je bila vzorna članica polnih 23 let.

Vseskozi je bila tudi aktivna članica organizacije ZB in je bila pred tremi leti ob strani svojega očeta, tajnika krajevnega organizacije ZB, priča njegove nenadne smrti sredi dela letne skupščine ZB.

Bila je ena tistih ljudi svoje generacije, ki ni nikoli obupala, ki je z junaškim srcem sprejemala vedno nova bremena, ki jih ji je nalagalo življenje. Vse svoje življenjske moči je žrtvovala, da bi živel naš otroci in bodoči rodovi v boljših, lepših in pravičnejših družbenih razmerah.

V naši zavesti bo ostala vzor skromne, marljive delavke, svetle, iskrene tovarišice, skrbne žene ter nežne mame in hčerke.

Jaka Poljanšek-Jan

Samotna kmetijska smonkarija na Sovinji peči je bila zastran svoje obgozdne lege in pa zavedni ljudi v njej vse od leta 1942 dalje varno in gostoljubno. Zatočnice, stajarske partizane, saj se je že tedaj mladi gospodar Jaka povezal z domačimi prvoborci Karom, Urbanom in Tinetom Pestnikom. Požrtvovalno je izvrševal vse njihove naloge, ki so se z razmahom narodnoosvobodilnega boja zanj neprestano množile: zbiranje orožja, mobilizacija, obveščevalna služba, gradnja partizanskih bolnišnic, oskrba ranjencev itd. Jan je bil razen tega vsako nočno uro pripravljen, da je bil za vodilja in svetovalca enotam Slandrove, Tomšičeve in Serčerjeve brigade pri njihovih bojnih ali preskrbovalnih akcijah, zaupno je vzdrževal zvezo med Slabom IV. in enoto in specialno enoto na Veliki planini, od novembra 1944 pa je bil borec vse do osvoboditve. Bil je odlikovan z medaljo za zasluge za narod.

Po vojni je vseskozi aktivno sodeloval v odborih ZB, SZDL in bil občinski odbornik, zadnje čase pa predsednik krajevnih skupnosti Sela, nasploh pa je bil ves povojni čas neustrašiv mobilizator, saj je npr. razen svojega nesebičnega deleža pri obnovi bližnjih požganih naselij odločilno pripomogel, da je v dvanajstih vaseh njegovega okoliša zasvetila električna luč; prav tako pa je spet njegova zasluga, da je bil, še tik pred njegovo nedavno smrtjo zgrajena cesta Podbruska-Sela-Znojile-Sovinja-Bela peč.

Toliko bremen, ki si jih je naložil pokojni Jaka, je brez dvoma pripomoglo, da je preživel, star komaj 58 let, podlegel svoji zratni bolezni. Toda njegov veličasten pogreb s štirimi govorniki in praporci, z obiljem prelepih vencev ter ogromno množico ljudi, je pokazal, da pravi socialist, kakor je bil Jaka, nikoli ne umre, saj zapusti za seboj trajen in hvaležen spomin. Ljudje v teh hribih, na primer, kadar s ponosom govorijo o svoji novi cesti, že ne govorijo več o »selški cesti«, ampak ji pravijo kar: »Jakova cesta«.

Beno Čermak

Se ne 60 let star je zatisnil svoje trudne oči. Rojen v Menzku je že v zgodnji mladosti okušil vso grenkobo brezposelnosti. Zaradi tega je vstopil v aktivno službo v vojni mornarico. Tu je vzgajal velikega pozitivnega človeka, ki je svojostnost svoje tovaršne prenašal svoje veliko strokovno znanje.

Leta 1941 se je vrnil v Ljubljano in začel sodelovati z OF, v podjetju, kjer je bil zaposlen, je organiziral oddajo materiala za partizane. Zaradi tega so ga leta 1943 zaprli. Leta 1944 je vstopil v partizane. Bil je v zasavskem odvodu, nato v mornarici, ki je sodelovala pri osvoboditvi Trsta. Pri čiščenju minskih polj je bil ranjen. Kljub invalidnosti je ostal po vojni v aktivni službi vojne mornarice kot oficir torpedne stroke.

Zopet je začel vzgajati mlade pomorce. Do svoje upokojitve je vlagal vse svoje znanje, izkušnje, energije v nove voje mornarice. Dolgoletno naporno delo mu je izčrpalo moči in zbruhalo zdravje.

Kot je skromno živel, tako je tudi skromno in tiho umrl.

Ohranili ga bomo v lepem spominu, kot tovariša in borca!

KAJ PA SPOMENIKI NA ROGU?

Lani smo tudi v našem časopisu pisali, da zaradi nezadovoljive skrbi družbe propadajo spomeniki naše revolucije na Rogu, in sicer Baza 20 ter bolnišnici Jelendol in Gornji Hrastnik. Kako je zdaj glede tega, smo povprašali tovariša Lojzeta Murna iz Poljan pri Dolenjskih Toplicah, ki nam je bil že prvič dal podatke in ki je oskrbnik vseh spomenikov na Rogu

Vprašanje: Kakšne načrte glede obnovitvenih del ste imeli za letos?

Odgovor: Obnavljati naj bi začeli Bazo 20 ter bolnišnici Gornji Hrastnik in Jelendol. Predvsem bi morali nadomestiti vse trhle ali načete lesene dele z novimi ter vse skupaj premazati z zaščitnimi kemikalijami proti škodljivcem, pa tudi izolirati proti vlagi. Nadalje naj bi dvignili nekatere pode višje nad zemljo, zamenjali slaba vrata in okna. Pod Bazo 20 naj bi zgradili večji parkirni prostor, poleg pa okrepčevalnico s sobami za osebje. Okrepčevalnica naj bi bila v poletnem času stalno odprta.

Vprašanje: Kdo naj bi plačal gradnjo oziroma popravila?

Odgovor: Republiški odbor Zveze združenj borcev, ki je za to namenil zadostno vsoto. Okoli objektov je zaščitni pas gozda, kjer se ne sme sekati. Dobili smo sečno dovoljenje za zrele smreke, katerih odstranitev ne bi škodila splošne podobe in je njihov odstranitev narekovala gospodarnost in nega gozda. Tako smo dobili potrebno količino lesa. Hlodo vino smo razlagali in dobili okoli 50 kub. metrov odličnih desk.

Vprašanje: Program obnove je eno, kaj pa izvrševanje?

Odgovor: Parkirni prostor za najmanj sto osebnih avtomobilov je nared. Trikrat smo morali minirati skale, pomagali so tudi buldožerji. Za okrepčevalnico smo zbrali potrebne les,

graditi bomo začeli spomladi, ko bodo gotovi načrti. Na Bazi 20 smo zamenjali vse trhle dele in popolnoma na novo zgradili oboednik. Tako smo Bazo 20 dokončno obnovili, le zaradi slabega vremena nismo utegnili premazati sten z zaščitnimi sredstvi proti gnilobi, temveč smo premazali samo strehe. Jelendol potrebuje še nekaj manjših popravil, zlasti okoli kuhinje, drugače pa so obnovitvena dela končana. Tudi tam smo premazali samo strehe. V Gornjem Hrastniku pa nismo naredili čisto nič.

Vprašanje: Načrti za prihodnje leto?

Odgovor: Dokončno bomo uredili Jelendol, nato pride na

vrsto temeljito popravilo Gornjega Hrastnika. Premazali bomo tudi stene na »Bazi 20« in v Jelendolu in postavili bomo okrepčevalnico.

Na območju Roga je 9 spomenikov na grobiščih, kjer je vsega skupaj pokopanih okoli 800 borcev. Črke na spomenikih so izprane in jih bo nujno treba obnoviti.

Spomladi bo treba na Bazi 20 urediti tudi razstavo dokumentov in fotografij. To že zdaj pripravlja muzej revolucije v Ljubljani.

Potrebne bi bile tudi primerne razglednice, ki bi jih prodajali obiskovalcem.

Zapisal MP

Priprave za VI. skupščino ZZB NOV Jugoslavije

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV je imelo 4. decembra sejo, ki ji je predsedoval Djuro Pucar. Na njej so razpravljali predvsem o zadevah, ki bodo predložene seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije 19. decembra letos.

Temeljito so se pogovorili o delu sveta za negovanje tradicij NOB, dalje o načrtu novega statuta ZZB NOV Jugoslavije, pa tudi o izločanju rezervnih oficirjev in podoficirjev iz organizacije borcev. Beseda pa je stekla tudi o volitvah delegatov za VI. skupščino ZZB NOV Jugoslavije.

Po zelo izčrpni razpravi so člani predsedstva sklenili postaviti na dnevni red seje predstava:

— Načrt statuta Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije, skupno s poročilom komisije za statut.

— Predlog sklepa o ustanovitvi združenj rezervnih oficirjev in podoficirjev kot samostojnih organizacij.

— Predlog sklepa o načinu volitev delegatov za VI. skupščino Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije, ki bo v drugi polovici junija 1969 v Skopju, in predlog kandidatov za zvezni odbor ZZB NOV.

Kakor hitro bi zvezni odbor na svoji seji sprejel te predloge, jih bodo poslali v javno razpravo, da bodo lahko o njih povedali svoje mnenje vsi člani borčevskih organizacij.

Na seji so se pogovorili tudi o programu dela zveznega od-

bora v času od januarja do junija 1969.

Iz poročila in razprave na seji predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije izhajajo, da so svet za negovanje tradicij NOB skupaj z inštitutom za proučevanje delavskega gibanja, arhivi in Zvezi mladine Jugoslavije organizirali medrepubliško posvetovanje, ki bo 23. in 24. decembra v Beogradu. Na to posvetovanje je povabljenih okoli 200 predstavnikov raznih ustanov, inštitutov za zgodovino delavskega gibanja, arhivov, akademij, muzejev revolucije, sekretarijatov za prosveto in kulturo, stolic za zgodovino filozofskih fakultet in drugih znanstveno-raziskovalnih ustanov, ki se bavijo s to dejavnostjo.

V. M.

VELEBLAGOVNICA

nama

- priporoča potrošnikom hiter, sodoben in cenen nakup vseh potrebščin, za sebe, za družino, za dom in za gospodinjstvo;
- potrošnikom nudi blago na obročno odplačevanje;
- za tuje kupce je v hiši menjalnica.

LJUBLJANA

Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

TRGOVSKA HIŠA, Ljubljana, Tomšičeva 2

BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO, Ljubljana, Wolfova 1

KONFEKCIJA ELITA, Ljubljana, Čopova 7

BLAGOVNICA NAMA, škofja Loka, Kidričeva ulica 1 a

PRAVNA POSVETOVALNICA

B. F. iz Št., M. R. iz Lj. — Tov. B. F. piše, da je vojna vdova, članica ZB in naša narodnica. S pomočjo podjetja, kjer je zaposlena, in s pomočjo organizacije ZB je kupila etažno stanovanje v hiši, v kateri stanuje. Kupljeno stanovanje se nahaja v prvem nadstropju, sama pa stanuje v pritličju. Stanovanje, glede katerega je lastnica, zasedata dva upokojenca. Kazalo je, da bo dosežena sporazumna zamenjava, saj sta obe stanovanji enaki, z edino razliko, da ima zgornje stanovanje malo balkonsko sobico več. Sedaj stanovalec sploh noče ta več ničesar slišati o zamenjavi ter zahteva drugo, popolnoma enakovredno stanovanje. Zato bi rada vedela, če zakon zahteva ustrezno stanovanje ali do potankosti enakovredno stanovanje. Nemo-

goče je nuditi do potankosti enakovredno stanovanje, saj se najemnik lahko sklicuje na vsako malenkost. Zato prosi za nasvet.

Zaščita stanovanjskega najemnika

Tovariš M. R. pa nasprotno prosi za odgovor na vprašanje, ali je kot imetnik stanovanjske pravice še zaščiten, ker ga lastnik na vse načine sili iz stanovanja in mu ponuja enosobno stanovanje, medtem ko ima njegovo sedanje stanovanje dve sobi. »Ne zahtevam nobenega komforta in kako posebnost, pač pa mora biti stanovanje enako in mora imeti toliko prostorov, kot jih ima sedanje stanovanje,« pravi dopisnik M. R. »Namesto da je lastnik kupil zasedeno sta-

novanje, naj bi si rajši začel graditi novo,« zaključuje svoj dopis.

Vprašanje ureja zakon o stanovanjskih razmerjih. Kot je znano, odpovedi zdaj po določbah tega zakona sploh ne poznamo razen v primeru krivde, pač pa mora lastnik stanovanja, ki se hoče vseliti v svoje stanovanje, nuditi dose-

Tega zakon o stanovanjskih razmerjih sam ne določa. Pač pa je v istem zakonu, tam, kjer je govora o odpovedih, določeno, da se kot primerno šteje tisto stanovanje, ki, upoštevajoč vse stanovanjske razmere, zlasti pa velikost, udobnost in kraj, na katerem je, ne pomeni bistvenega poslabšanja razmer, v katerih je dosedaj stanoval imetnik sta-

novanjske pravice, ki naj se vanj vseli. Dejansko lahko torej enačimo pojem ustreznega in primerne stanovanja, zlasti še, ker tudi omenjeno pojasnjevanje primerne stanovanja prihaja praktično v poštev le pri prisilni zamenjavi. Drugo stanovanje, ki se stavlja dosedanjemu imetniku stanovanjske pravice na razpolago, mora biti torej glede na velikost, udobnost in kraj, kjer se nahaja, približno enakovredno. Ne gre za podrobnosti, temveč za bistvene last-

nosti. Če ima v konkretnem primeru ponujeno stanovanje eno sobo manj, pa čeprav gre za »malo balkonsko sobico«, potem najbrž ni mogoče govoriti o primernem, oziroma ustreznem stanovanju. Tudi v primeru, ko se stavlja na razpolago enosobno stanovanje, medtem ko ima tov. M. R. dvosobno stanovanje, tožba na zamenjavo ne bo uspešna. Tudi pomanjkanje kopalnice je bistvena lastnost, ni pa bistvena lastnost dejstvo, da ima ponujeno stanovanje morda za nekaj kvadrat. metrov manjšo površino od sedanje, da ima eno stanovanje plin, drugo pa ne, ali da ima eno vse sobe obrnjene na vzhod, drugo pa na jug. V vsakem primeru pa gre za kompleksno ocenitev vseh lastnosti dveh konkretnih stanovanj in za individualno oceno. Jasno pa je, da zaščita imetnika stanovanjske pravice obstoji in da bi bilo marsikdaj bolj umestno, da bi kupec stanovanja denar vložil v novogradnjo, kot pa da preganja sedanjega imetnika stanovanjske pravice.

Domicil Dolenjskemu odredu

Ze vrsto let slavijo Litijčani 24. decembra občinski praznik v spomin na spopad II. grupe odredov na Trstu nad Litijo z nemškimi okupatorji. Letošnje slavlje litijškega občinskega praznika bodo v tej zasedbi občini združili s podelitvijo domicila Dolenjskemu odredu.

Ze dni že končujejo priprave na letošnje slavlje. Po izdelanem programu se bodo izvršile prireditve na čast letošnjemu litijškemu občinskemu prazniku od 21. do 24. decembra. Tako pripravljajo občinska zveza za telesno kulturo Litija priložnostno akademijo, Litijčani pa si bodo lahko ogledali nastop folklorne skupine iz Ljubljane. 22. decembra pa bo na sporedu tudi koncert pevskih zborov Lipa iz Litije, Zvon iz Smarternega in Buškega okleta.

Osnredne prireditve ob letošnjem prazniku občine Litija bodo 24. decembra. Najprej se bo sešel zbor družbeno političnih organizacij občine Litija ter obravnaval izhodišča za nadaljnji razvoj litijške občine v prihodnjem razdobju, govora pa bo imel uresničevati družbenega dogovora za izvedbo referendumov za krajevni samoprispevek za investicije v osnovno šolstvo, obravnavali pa bodo še priprave na spomladanske skupščinske volitve ter sprejeli volilni pravilnik socialistične zveze delovnih ljudi Litija.

24. decembra popoldne pa bo slavnostna seja obeh zborov občinske skupščine Litija, na kateri bodo, med drugim, podelili domicil Dolenjskemu odredu, ki je osvobodil Litijo, med narodnoosvobodilno vojno pa se je odred zadrževal na območju Gabrovke, Dol in Janč. Na sejo litijške občinske skupščine bodo povabili tudi predstavnike vodstva Dolenjskega oklada.

V drugi polovici decembra bodo priložnostne proslave ob litijškem občinskem prazniku po vseh solah,

v delovnih kolektivih, v organizacijah socialistične zveze in zveze združenj borcev NOV, v Svobodah in prosvetnih društvih ter drugod. Po solah bodo govorili o herojski poti naših partizanov ter o žrtvah, ki so bile potrebne, da smo si pridobili svobodo. Solška mladina pa bo ob litijškem občinskem prazniku tudi okrasila vsa spominska obeležja in spomenike s cvetjem in zelenjem.

Delovni ljudje iz Litije pa bodo združili praznovanje občinskega praznika — 24. decembra s pregledovanjem doseženih uspehov ter z obravnavanjem nalog, ki bodo pred njimi v prihodnjem letu, posebej še v zvezi z nadaljnjim uveljavljanjem nalog, ki izhajajo iz gospodarsko družbene reforme.

—M—

kdor res pozna

SAMO
Distillerija Džana Čulina
TOVARNA RASTLINSKIH SPECIJALITET

KOTICEK MLADEGA RODU

• NAGRAJEN
PRISPEVEKŠe so tovariši
med nami

Ljubljana se je v soboto — 30. novembra — zbudila v megli. Vse je bilo tiho in prazno. Kazalec na uri se je v tem mračnem jesenskem jutru le počasi bližal polovici dopoldneva, ko se je megla umaknila toplim sončnim žarkom in ko je z njimi oživela tudi Ljubljana. Ljudje so hiteli na vse strani, izkoristiti so pač hoteli zadnji praznični dan. Nekateri pa so morali ostati doma. Ušoda jih je priklenila na posteljo ali invalidski voziček.

O, ko bi mogla razbrati in zapisati misli vseh teh ljudi z nenavadno življenjsko močjo! Kljub trpkosti življenja, ki jih je prikrajšalo za marsikaj, gledajo nasmejani in polni življenjskih idealov prihodnosti v

obraz. To so ljudje, ki so nam priborili svobodo in žrtvovali svoje zdravje, da mi danes tako brezskrbno živimo. Kako čudoviti ljudje so to! In kako malo jim je potrebno, da so srečni! V njih ni trohice egoizma in še vedno so se pripravljali žrtvovati za lepše in pravičnejše življenje. Ko tako razmišljam, si ne morem kaj, da ne bi zapisala: zakaj je med nami še toliko ljudi, ki jim je samo za osební blagor? On, invalid, pa misli le na svoje tovariše, ki so z njim delili dobro in slabo. Tako srečen je, kadar ga kdo obišče!

Zdi se mi, da sem tudi tisti dan, 30. novembra, uganila njegovo željo. Srečna sem, da ni upal zaman in da so mu z obiskom pripravili grenko razočaranje.

Še danes imam pred očmi radostni smehljaj, ko je na vratih ugriz obraz svojih tovarišev, in še danes mi zveni v ušesih njegov srečni vzklík: »Zdravo!« Nisem jih poznala. Pozneje sem zvedela za njihova imena. Obiskali so ga: Janko Vrhovec-Rajko, Pavle Grom, France Debevec in Ivan Bratun, vsi iz Ljubljane. Ure so bile kratke kot minute. Pogovarjali so se o še živčih tovariših, o tistih, ki jih ni več med njimi, in obujali spomine na težavne dni naše NOB. Prehitro je prišlo slovo, v tolažbo in upanje so mu ostale besede: »Danilo, še te obiščem!«

In še eno prijeto srečanje je doživel v teh prazničnih dneh. Z obiskom in darilom so se ga spomnili tudi člani Zveze vojaških vojni invalidov iz Sentvid nad Ljubljano.

Za konec bi vam rada še povedala, da je ta invalid moj očka, zato sem sklenila, da vam pišem in povem vsem, da so med nami še pravi tovariši. Spoštujem in občudujem te ljudi in mislim, kako lepo bi bilo, če bi bili vsi taki. Hvala-leh sem očkovi tovarišem in članom ZVVI Sentvid nad Ljubljano. Čutim dolžnost, da se jim ob tej priložnosti v odkrovanju in v svojem imenu zahvalim za obisk in jim klčem: »Na skorajšnje svidenje!«

DANJUSA TOMSIČ,
Podgora 59 ID
p. Ljubljana-Sentvid

Pot v taborišče smrti

Moj oče je med drugo svetovno vojno sodeloval v NOB, zato je bil okupatorju vseskozi sumljiv. Zaradi izdajstva so ga 8. oktobra 1944 tudi zaprli. Najprej so ga odpeljali v goriske zapore, kjer je že več letnikov čakalo na transport v Nemčijo. V zaporu so bili dva tedna. Nato so zaprte nagnetli v živinske vozove in jih odpeljali v koncentracijsko taborišče Buchenwald.

Dvanajst ljudi, ki so se zdeli Nemcem še posebno sumljivi — brčkone jih je nekdo »priporočil« — so zaprli v poseben vagon. Med njimi je bil tudi moj očka. Sedem od teh je prineslo s seboj majhne vreče. Nemci so mislili, da imajo v njih hrano, in so jih s tovorom vred spustili v vagon. Toda ti ljudje so imeli v vrečah orodje, s katerim so hoteli izvrtati v vagonu luknjo in pobegniti iz drvečega vlaka. Ko so se vozili skozi Furlanijo, so »vrečarji« razkrili svoj načrt. Vsi so jim odsvetovali ta podvig, saj je bilo zelo tvegano. Tudi moj oče ni hotel pobegniti. Bal se je, da ne bi zaradi nepoznavanja pokrajine

prišel v roke Nemcem. Tistim, ki so nameravali pobegniti, to ni delalo preglavic, saj so bili iz Furlanije. Po nekajurnem trudu so zvrtili luknjo, dovolj veliko, da lahko skočijo skoznjo. Štirje so se bili medtem premislili in so raje ostali »na varnem«, trije pa so skočili iz vagona. Oče in tovariši so pozneje zvedeli, da se je eden pri skoku ubil, drugi si je zlomil nogo in hrbtnico, tretji pa je srečno ušel. Prva dva so dobili Nemci.

Nemci so bili zaradi pobege močno razkačeni in so postavili v vagon tri stražarje. Leti so se začuda lepo vedli do ujetnikov. Verjetno so se jih bali, prepričani, da so ti ljudje nekakšni divjaki...

Med transportom so ujetniki doživeli tudi bombardiranje zavezniških letal. Vlak se je iztril! Nemci so pustili jetnike v zaklenjenih vagonih, sami pa so se poskrili v grmovje ob železnici. Ko je bil napad končan, je vlak nadaljeval vožnjo. Po štirih dneh in nočeh vožnje so prispeli v mesto Weimar. Od tam so jih s ka-

mioni prepeljali v koncentracijsko mesto Buchenwald.

Po dolgih mesecih strašnega življenja v taborišču smrti se je oče avgusta 1945, leta vrnil domov. Čeprav je našel požgano hišo, je bil vseno srečen, saj mu je uspelo ohraniti življenje.

SILVO TORKAR,
Hudajužna 27,
p. Grahovo ob Bači

POZDRAV IZ PRIMORSKE

V prvi vrstici vam pošiljam prisrčne pozdrave s Primorskega. Večkrat berem »TV-15«, vzljubila sem ga in želela bi postati vaša sodelavka. Spodbudo mi je dala prijateljica Bruna Kovačič, katere prispevke ste že objavili v »Kotičku za mladi rod«. Včasih sem pisala tudi Pionirskemu listu, pa sem zgubila veselje, ker mi ne objavijo nobenega spisa, pa čeprav je zanimiv. Tukaj pri nas je veliko novega in res je škoda, da o našem delu ne zvedo tudi drugi.

Sedaj se pridno pripravljamo na proslavo dneva republike. Ciljani bodo sprejeti v pionirsko organizacijo in v Podmladek Rdečega križa. Na naši šoli smo pred kratkim ustanovili tudi glasbeni krožek. V njem je približno 15 članov. Na proslavi bomo nastopili kot spremljava otroškega pevskega zbora. Posebno točko pripravljava z Marto Strnad, nastopili bomo z zvončki. V začetku so nam rekli, da bodo nekatera dekleta izvajala telovadno vajo, pripravljeno prav za to priložnost. Pa so se premislili, češ da je programa že tako ali tako preveč. To nas ni nič razburilo, ker je bila vaja zelo težavna. Pa ne mislite, da je to vse, kar smo pripravili za 23. november. Danes vam proslavo ne morem točno opisati, ker program še ni dokončno določen.

Navsezadnje boste rekli, da vam nisem napisala nič zanimivega. Saj res, to ni preveč zanimivo. Drugič vam bom pisala, kako tlakujemo cesto v našo vas, kakšne uspehe dosegamo v šoli, kako potekajo akcije PRK, kako se pripravljamo na proslavljanje novega leta in še in še. Samo veselje mi morate dati s tem, da boste včasih objavili kak moj spis. (Ne mislim na honorar. Ne!)

Prisrčno vas pozdravljam!

MARJANA JAZBEC,
7.b Osnovna šola KOMEN

Pišejo nam

Spoštovani!

Najprej vas prisrčno pozdravljam. »Kotiček za mladi rod« mi zelo ugaja in zato vam pošiljam prispevek. Upam, da ga ne boste vrnil v koši! Zaradi dolžine je njegova oblika malo čudna, pa ne zamerite. Povedal bi vam tudi rad, da sem vaš naročnik že od leta 1963, to je od začetka izhajanja, in da imam shranjene vse izvide. V »TV 15« me posebno zanimajo podmetki, sodobna obrambna vzgoja, ljudska zaščita in razgledi s 46. vzporednika.

Tovarišem v uredništvu in bralcem »TV 15« pošiljam iz Baške grape lepe pozdrave!

SILVO TORKAR,
Hudajužna 27,
p. Grahovo ob Bači

Dragi Silvo!

Tvoj prispevek je prišel kot naročen. Še nekaj časa se namreč pripravljam, da bi moje bralce in sodelavce poprosila, naj tu in tam zabeležijo tudi spomine blivših zapornikov in internirancev. Naj velja moj odgovor tebi tudi njim. Na tisoče rodoljubov je bilo med vojno zaprtih, mučenih in nemalo jih je izgubilo tudi svoje življenje. Boj za pravico se torej v tistih časih ni bil le po gozdovih, in tega ne smemo pozabiti!

Ni pa to edini vzrok, da sem tvoj prispevek uvrstila v današnji številko »Kotička za mladi rod«. Zanimiv je, pa tudi drugače mu nimam kaj očitiati. Sicer pa moram priznati, da le redkokateri poslani prispevek roma v koši. Skoraj v vsakem najdem nekaj, kar me pritegne in kar je vredno objave. Včasih zadostuje le lepa misel, včasih le iskrena beseda...

Pozdravljeni! MILENA

Spoštovana tovarišica urednica!

Dolgo je že tega, kar sem vam pisala. Takrat sem vam obljubila, da se bom še oglasila. Oprostite, obljube nisem izpolnila. Zakaj? Lahko bi napisala marsikaj primernega za objavo, kakor je bil npr. sestavek »Nedeljski izlet je bil koristen«, toda to se mi ne zdi lepo. Nisem nasprotnica Ljubice Horvatin, toda mislim, da je šla v svojem sestavku predač. Napisala je neresnične stvari, ki pa bi lahko v primeru, če bi bile resnične, mnogo pomenile.

Piša, da bi postala partizanka, če bi bila vojna. In kako bi se potem, ko bi bila vojna končana, počutila, če bi nekdo napisal v časopisu, ki ga bero mladi ljudje, ki niso okusili strahot vojne, stvari, o katerih bi vedela, da so neresnične. Najbrž bi bila ogorčena. Zato Ljubica: piši, kar se ti pripeti v resnici! Pa brez zamere!

Prejmite prisrčne pozdrave!

ZDENKA POVŠE,
Kamnik,
Ljudevita Stasnyja 7

Draga Zdenka!

Strinjam se s teboj in prav je, da si tako zapisala! V zagovor Ljubice pa: »Nedeljski izlet je bil koristen« je napisala nič hudega misleči! Drugače pa je Ljubica deklet in pol. Izmenjali sva že nekaj pismem in zdi se mi, da jo dobro poznam. Kadarkoli ji pišem, mi odgovori takoj, kadarkoli jo poprosim za »uslugo«, mi željo takoj izpolni, in kadar ga polomi, ji je hudo... Zato sem ji ta spodrsrljaj kaj lahko oprostila in prepričana sem, da se kaj takega ne bo nikoli več zgodilo.

V pričakovanju odgovora na pismo, ki sem ti ga pred kratkim pošlala, te pozdravljam!

MILENA

OKROGLE
IN
OGLATE

• Grožnja... V neki zahodnonemški veleblagovnici je pred prostorom, kjer puščajo starši otroke, na tabli opozorilo: »Otroke, ki jih starši ne odvedejo niti po dveh urah, bomo poslali v center za posvojitve.«

• Prastaro ime... Slavni poljski pesnik Mickiewicz se je zaljubil v neko dekle. »Poslušaj,« mu je rekel neki prijatelj, »dekle je imenitna partija, prinesla bo v zakon pet milijonov. Kaj pa boš prinesel ti?« »Jaz? Svoje prastaro ime!« »Ne razumem,« se je začudil sobesednik. »Ime mi je — Adam!«

• »Corriere della sera« je našel Nemcem čistega vina. V članku o zedinjenju Nemčije, ki je bil objavljen v tem uglednem milanskem dnevniku, je bilo ugotovljeno tudi tole: »Nemci naj se nikar ne slepijo! Amerika ni voljna žrtvovati za zedinjenje Nemčije niti dveh pešakov!«

• Za zdaj kar dovolj... Predsednik francoske vlade Couve de Murville je odgovoril časnikiarjem, ki so ga vprašali, ali ima še kakšne večje ambicije: »Postal sem predsednik vlade. To mi trenutno zadostuje!« Trenutno!

• Celó za krave neprebavljivo... Praški dnevnik »Svoboda« je nedavno objavil tale zapisek: »Poslednje dni so v okolici nekega manjšega mesta metali iz letal in helikopterjev velike količine letakov. Ker je največ teh letakov padlo na livade, zasejane z deteljo, je bil tamkajšnji veterinarski svet prisiljen obrniti se na okupacijske oblasti s prošnjo, naj ne trošijo več teh letakov, ker so neprebavljivi za krave, ki se tamkaj pasejo in ker jim letaki povzročajo razne želodčne težave.«

• Ko bi Tesla še živel... Poslanec Gorkoj Ubiparip je na seji odbora gospodarskega sveta za načrtovanje in družbeno-gospodarske odnose kritiziral ljudi, ki štejejo za strokovnjake edinole osebe z diplomami, ne glede na njihove izkušnje in praktične zmožnosti. »Pri nas je odvisno vse od papirne kvalifikacije,« je dejal nato Djordje Strizak. »In ko bi, po kakšnem naključju, Tesla še živel ter bi zaprosil za pokojnino, bi jo, po predpisih našega zavarovanja, dobil kot visoko kvalificiran delavec.«

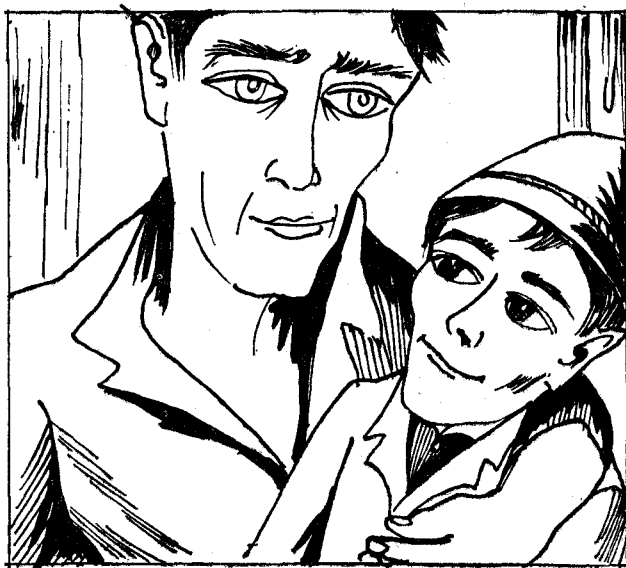
• Razlika med človekom in psom. Neki ameriški pisatelj je opozoril v odgovoru na napad nekega kritika, pravzaprav svojega osebnega prijatelja, na rek ameriškega humorističnega pisatelja Marka Twaina (1835-1910): »Če sprejmeš zapuščeno in sestradneno psa ter ga nahraniš, te ne bo ugriznil. To je načelna razlika med človekom in psom.«

• Tragična zabloda... Nemški pisatelj in kritik Max Frisch je dejal v neki radijski razpravi o najnovejših mednarodnih dogodkih: »Postali smo ironični v doje-manju svetovne usode. Tragedijo sprejemamo kot nekaj mikavnega, o čemer se izplača razpravljati.«

• Italijanski pisatelj Umberto Notari se je zelo navduševal za kakteje. Nekoč je kupil izredno lep kaktus in ga zmagoslavno prinesel domov. Zena ga je takoj vprašala: »Koliko si plačal za to?« »Tisoč lir,« ji je povedal. »Kako praviš? Tisoč lir si dal? Kakšna rastlina se je to?« Se je razburjela. »Rastlina, ki spada v družino kaktej...« Pri priči jo vrni tej družini! se je ujezila zena.

PIŠE:
ANA
KUCELJ

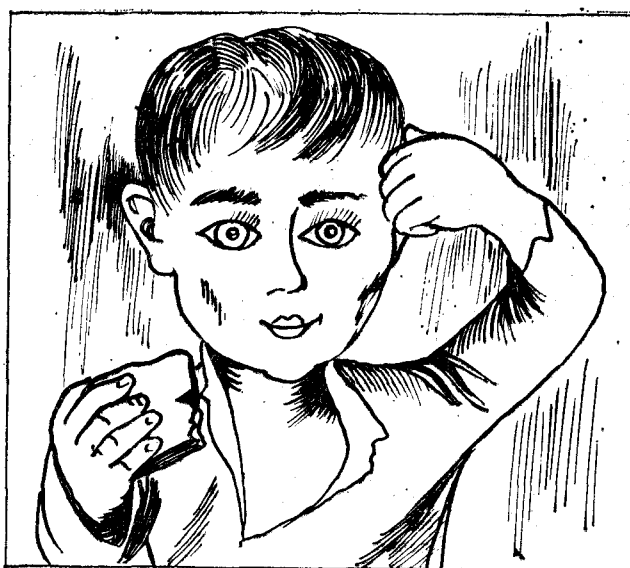
JANEZOVA ČETA
RIŠE:
J. RAVNIK

58. Internirancem je povedal, da se približuje dan, ko se bodo vrnili na svoje domove. Rekel je, naj s svojim vedenjem dokažejo fašistom, da so Slovenci bolj kulturni od njih in da imajo svoj ponos. Otroci so tega moža takoj vzljubili. Vsak dan so hodili k njemu v barako, on pa jih je učil branja, pisanja, skupaj so peli partizanske in narodne pesmi ter plesali belokranjska kola. Brž je ugotovil, da so Brezarčki bistri fantje, posebno pa mu je bil všeč Janez, ki je bil sicer najbolj molčec, a zelo resen in pamenten. Postala sta prijatelja in zaupnika.

59. Mladi učitelj je Janezu naložil, naj vsak dan zbere otroke iz barak in jih vodi na sprehod po velikem prostoru med barakami. Mirče je ob prvem sprehodu pocukal brata za rokav: »Vidiš, pa imaš spet svojo četo.« Prišla so prva pisma od doma. Tudi pakete s hrano so lahko dobivali. Starejši sestri sta Brezarjevim pošiljali zavoj prepečenega kruha, moko iz kuhanega in nato posušenega fižola, pa še kako pest suhih hrusk. Drugega nista imeli. Otroci so dobili nekoliko barve v lica, Jožek je ozdravel, mati je postala bolj vedra, posebno še, ker je lahko pisala možu in on njej.

60. Jožek je hodil po baraki in pozdravljal s stisnjeno pestjo: »Smil pačizmu!« Zenske, ki so dobivale od doma razne dobrote, so ga klicale in mu dajale piškote, orehe, kosčke suhe klobase in podobno. Rad jim je zapei »Nablu-simo kose«. Večji otroci so bili kar dobro organizirani. Tako so nekega dne odkorakali pred kuhinjo in vpili, da so lačni, zahtevali so večje porcije hrane. Res so dobili potem nekoliko več. Gelca se je povezala z Ljubljancami, ki so vedele veliko novic iz Slovenije. Pri njih je dobila blago, v katero so njihovi svojci zavijali pakete.

DOBRO JE, ČE VESTE

V Tanzaniji, Keniji in Ugandi pripravljajo načrt za spojitve velikih vzhodnoafriških jezer: Viktorija, Tanganjika in Albertovega jezera v en sam hidroenergetski sistem. Ta jezera so si nekako blizu, so pa na različnih nadmorskih višinah, kar bi omogočilo uporabo njihovih voda za pridobivanje električne energije in za umetno namakanje velikih obdelovalnih površin. Ostvaritev tega velikega načrta bo pospešila razširjenje obsežnih nasadov tropskih kultur (rastlin) in zagotovila velike prihodke, s čimer se bo bistveno izboljšalo poljedelstvo omenjenih treh vzhodnoafriških dežel.

Najdaljši most v Evropi bodo kmalu zgradili na Švedskem. Ta most, ki bo vzpostavil zvezo med mestoma Kalmar na obali Baltičkega morja in otokom Oeland, bo dolg 6060, širok pa 13 metrov. Most je namenjen avtomobilskemu prometu. Stal bo na 155 stebrih.

Najvišje dimnike ima termocentrala Kašira blizu Moskve; visoki so 250 m, njihov premer na dnu pa znaša 22, na vrhu pa 8 m.

Nosečnost pri sesalcih je različna, pri domači miški traja 20 dni, pri podgani 21, pri hrčki (rovki) in zajčki 30, pri psici in mački 63, pri svinji 119 do 120, pri kozi in ovci 147 do 150, pri opici 162 do 180, pri kravi 270, pri kameli 303 do 350, pri žirafi 420 do 450, pri slonici pa 600 do 640 dni. Slon, ki živi, kakor vemo, zelo dolgo, je goden za ploditev šele z dvajsetim letom.

Ptice ne valijo vse enako dolgo. V splošnem valijo manjše ptice manj časa. Vrabci in več ali manj tudi druge majhne ptice pevke ležijo na jajcih 13 do 14 dni, golobje in detli 17 do 18 dni, jerebice 18 do 21 dni, fazani morajo valiti do 23 dni. Divje rabe ležijo v gnezdu 28 do 29 dni, divje kokoši in štorke okrog 30 dni, labodji in neki orli 40 dni, kondorji 55 dni, emu pa valj 58 do 59 dni.

Sesalci se razmnožujejo s porajanjem živih mladičev. Med njimi je drugačen samčji kljunač, eksotična žival, ki ima lastnosti sesalcev in ptic. Kljunač, ki živi v jugovzhodni Avstraliji in na otoku Tasmaniji, ima med sesalci najpreprostejšo telesno sestavo, ne kot živi mladičev, marveč nese jajca, obdana z mehko kožnat lupino, iz katerih se izvalijo mladiči, ki jih samica hrani z mlečno tekočino. Dolg je približno 60 cm, gnezdo pa gradi približno tako kakor vidra.

Jugoslavija stalno izvažajo žive sladkovodne ribe. Za prevoz rib se uporabljajo posebni železniški vozovi (z označbo G-ribe), tovorni vozovi s tremi oddelki. V prvem in tretjem oddelku sta velika bazena z vodo za žive ribe, v srednjem oddelku je prostor za spremljevalca pošiljke, za motorje, črpalke, kompresorje in jeklenke s kisikom za osveževanje vode. V enem vozu ponavadi prepeljejo šest tisoč kg živih rib, večinoma krapov, ki jih gojimo pri nas v ribnikih.

Na otoku Braču je najvišji vrh vseh otokov v našem Jadranskem morju, Vidova gora, visoka 778 m. Ta gora se vzhaja na južnem delu otoka nad majhnim slikovitim krajem Bolom. Na vrhu Vidove gore stoji majhen planinski dom. Z vrha je prelep razgled na srednjedalmatinsko otočje in na splitsko-makarsko območje.

Tudi živali uporabljajo »orodje«. Prirodoslovec Hugo Van Lawik Godard je v vzhodni Afriki opazoval egiptovske orle, ki so jemali v kljune kamenje in ga z višine, pozorno mereč, lučali na noveja jajca na zemlji ter tako razbijali trde jajčne lupine. Drugi prirodoslovci so opazili, da jemičje neki raki v svoje klešče strupene morske anemone (vetrnice) in mahajo z njimi, če se jim približuje sovražnik. Če se ta le opogumi in raka napade, ga strup iz bokarskih rakovih rokavic kmalu ohromi. Nekateri prirodoslovci so ugotovili tudi, da si tihoceane vidra — plavalca na hrstu — položi na želodec večji kamen in z njim razbija školjke ter požira njihovo meso. Splošno znano je, da znajo zlasti opice uporabljati raznovrstno »orodje«: palice, izvotljene palice, ki jih podaljšujejo tako, da vstavljajo drugo v drugo, kamenje itd. Navedena dejstva in nešteto podobnih primerov iz živalskega sveta (psi, konji, sloni, volkovi, lisice, rosomahi itd.) dokazujejo, da živali vendarle mislijo, čeprav skušajo nekateri — največkrat iz verskih razlogov — to zanikati.

Mihailo Marić: ZA KULISAMI EMIGRACIJE

Prišla je »obsodba«

»Hrvatsko zoro« so pošiljali članom JDS, toda veliko več primerkov je bilo zaradi reklame in propagande namenjeno vsem in vsakomur. Nenad Petrović je spravljal časopise v ovojnice in nanje nalepil listke z naslovi. Dotlej je to delo opravljal »generalni tajnik« in »glavni urednik« Roko Kaleb, tako da mu je bila pomoč zares dobrodošla.

»Seznam članov je natipkan na polah papirja,« mi je pisal Petrović iz Münchna, »ki jih razrežem in listke nalepim. To je seznam vseh ljudi, ki dobivajo »Hrvatsko zoro«. Čakam na priložnost, da pridem do seznama in ti ga pošljem. Gotovo ti prav pride.«

PONAREJEVALCI

Roko Kaleb je rad pil kavo. Kar naprej jo je kupal in ko mu je nekdo zmanjkalo sladkorja, je odšel h gospodinjici, da bi si ga sposodil. Petrović je izkoristil priložnost: dvignil je mapo, ki je bila na Kalebovi pisalni mizi. Zagledal je kup potnih listov, med katerimi je bil tudi jugoslovanski. Poleg potnih listov je bilo nekaj praznih formularjev, na katerih pa je že bil pečat nemških oblasti. Postalo mu je jasno, da je Kaleb eden izmed članov organizacije ponarejevalcev.

Pisal mi je še tistega večera. Vedel sem, da je nemška policija prišla že nekaj takšnih organizacij. Upal sem, da bom med aretiranimi nekoč našel tudi Roka Kaleba.

Toda Petrovićev največji problem je bila še zmerom tista obsodba, ki so jo zahtevali emigrantski voditelji in ki si jo je v naglici in po neprevidnem izmisli. Zmerom mi je pisal o tem in tolažil sem se, češ da bodo le odnehali in da naj se izogiba pogovorom o obsodbi. Toda ni šlo, zato sem sklenil, da mu priskrbim dokument, ki bi vsaj odtehtal slavno obsodbo. Spomnil sem se nekega predvojnega dogodka.

Pred vojno so mladi novinarji v uredništvu »Pravde« sklenili ponagajati starejšemu kolegu, ki je redno kupoval srečke »Klasne lutrije«. Kupljene srečke jim je zmerom kazal in tako so nekoč prepisali njihove številke. Potem so zaprosili stavec, naj v obvestilo o zrebanju postavijo tudi številko ene izmed tistih srečk. Seveda naj bi pisalo, da je tista srečka zadela premijo.

SPOROČILO V TISKU

Natisnili so samo dva primerka »Pravde« s takšnim obvestilom, vso naklado pa seveda z uradnimi podatki. Poskrbeli so, da je eno izmed števil. »Pravde« dobil v roke kolega, ki je imel srečke. Ponorel je od sreče, ker je »zadel« premijo, plačal je prijateljem piščo, toda ko je prišel po denar, so mu povedali, da gre za neslano novinarsko šalo.

Tako sem tudi jaz šel k prijatelju v tiskarno in ga prosil, naj na kos časopisnega papirja, kjer so bili na eni strani oglašitve, postavi tole sporočilo:

»Kaznovani pri sodniku za prekrške: Zaradi prometnih prekrškov — 10.000 dinarjev; Radujica Gajić, Jovan Taletović in Djordje Ilić; — 15 dni zapore: Jordan Milenković. Zaradi kršenja javnega reda in miru: — 10.000 dinarjev: Jakov Cakić, Vasa Ostojić. Zaradi izgrede na javnem mestu in zaradi žalitve družbenih organov: 90 dni zapore: Nenad Petrović.«

Seveda je bilo vse izmišljeno od začetka do konca. Papir sem poslal Petroviću, vendar ni bilo moč sklepati ali ugotoviti, iz katerega časopisa je.

Dotlej je Petrović delal kot neplačan kurir pri Kalebu in

Stankoviću. Hodil je v poslopje Radia Svobodna Evropa, v tiskarno »Logos« je nosil rokopise, Stankoviću je prinašal »Srpske vidike«, katerih glavni urednik je bil. Vse je mirno prenašal, čeprav je po navadi delal pozno v noč.

Toda ko je dobil moje pismo s tistim ponarejenim sporočilom, je mislil, da bo napredoval.

»Izrecek mi je odprl vrata Radia Svobodna Evropa. Nič več nisem potreboval posebne dovolilnice z žigom ameriške varnostne policije. Svojima »voditeljema« sem se prikazal kot pravi antikomunist in pridobil sem si njuno zaupanje.«

Petrović je potem marsikaj videl in slišal v radijskem poslopiju. Toda zadevo — z obsodbo — je Stanković rešil po svoje, in sicer tako, da sva bila oba — Nenad in jaz — hudo preseščena. Nekega dne se je Stanković v svoji pisarni sladko nasmehnil in dejal:

»Ti še ne veš, Nenad, kako smo močni!«

»Ne vem, vendar vam verjamem, gospod Stanković!«

»No, sam si mi rekel, da v Beogradu ne moreš priti do obsodbe. Rekel si, da je še videl nisi.«

»Res je. Sodnik mi je povedal, na koliko sem obsojen...«

»No, napni oči. Tule je obsodba! Po naših zvezah je prišla iz Beograda.«

Petroviću je dal list papirja, na katerem je pisalo:

»Obtoženi Petrović Dobrosava Nenad, tehniški risar, rojen 20. IX. 1934. leta v Nišu, stanujoč na Terzijah 42, začasno nastanjen, je kriv... s čimer je naredil prekršek po čl. 2., toč. 2..., za katerega se kaznuje z 90 (devetdeset) dnevni zapore...«

Sodnik za prekrške — podpis in žig!

»Razmnožili bomo tvojo obsodbo in jo razposlali, da bodo ljudje videli, kako kaznujejo v komunistični Jugoslaviji!« je rekel Stanković.

»Kako ste prišli do tega, gospod Stanković?« se je začudil Nenad.

»To je pa skrivnost! Saj sem ti rekel, da še ne veš, kako močni smo...«

Teleprinterski oddelček v Radiu Svobodna Evropa, ki ga financira ameriška obveščevalna služba

RADIO SVOBODNA EVROPA

Skrivnosti seveda ni bilo, ker so emigranti na podlagi tistega časopisnega izrečka, ki sem ga poslal v München, Petrovićevih pripovedi in poznavanja takšnih obsodb mirne duše ponaredili dokument, ki so ga hudo potrebovali.

Stanković je po tistem, ko se je prepričal, kakšen antikomunist da je Petrović, popeljal mladega člana JDS po zgradbi Radia Svobodna Evropa. Najprej v kletne prostore, ki merijo nekaj sto kvadratnih metrov.

V teh prostorih je manjša pošta, restavracija, dvorana za shode, velik teleprinterski oddelček, prisluškovalna služba, tiskarna z električno razmnoževalno napravo, aparat za fotokopiranje in nazadnje velik dokumentačijski center, ponos te ustanove.

Uredništva so v pritličju in prvem nadstropju.

Čeprav stoji Radio Svobodna Evropa v Münchnu, ni nemški, marveč pripada Komiteju Svo-

bodna Evropa, posebni ameriški organizaciji, katere sedež je v New Yorku.

Sele pred kratkim je javnost iz ameriških virov izvedela, kakšen je tisti komite, ki ima svojo radijsko postajo, kakšni so njegovi cilji, kdo organizacijo financira itd.

Na čelu radijske ustanove je od leta 1964 rezervni ameriški generalmajor oklopnih sil Rodney Smith. Šefi večine oddelkov Radia Svobodna Evropa v Münchnu so Američani.

USTAS — ŠEF DOKUMENTACIJE

Ko je predsednik JDS Slobodan Stanković, ki je tudi bil zaposlen v Radiu Svobodna Evropa, pripeljal Petrovića v dokumentacijo, ga je predstavil gospodu Mažuranu, ki odlično govori srbohrvaško. Kako ne bi, ko pa gre za nekdanjega zagrebškega študenta arhitekture, ki se je že konec leta 1941 znašel na fronti kot »častnik« v ustaški »Hrvatski legiji!«

(Nadaljevanje prihodnjiki)

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in knjižar CJP Ljudska pravica, Ljubljana, Komarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 S-dinarjev oziroma 18 novih dinarjev — Posamezna številka stane 50 S-din oz. 50 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritl., p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 601-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračame

»...Obraz je prvi in glavni del telesa, katerega vsakomur odkrivamo, na katerem lahko vsakdo čita našo notranjost. Zato moramo skrbeti za nego in oplemenitenje svojega obraza. Obraz more biti po naravi lep ali nelep, a vedno se na njem zrcali stopnja izobraženosti, plemenitosti in surovosti duše, njegove poteze pričajo o dobroti ali brezsrčnosti in po pravici lahko rečemo, da plemenita duša najbolje oplemeniti tudi obraz...«

Tako berem iz knjige mlade dijakinje. Oba sediva v avtobusu in oba prevažajo nekaj čudne misli. Nisem zahteval knjige. V avtobusu je tesno in dekletu si preganja dolgčas z branjem. In jaz sedim tesno ob njej in ne morem si kaj, da ne bi tudi jaz gledal v knjigo.

— Berete, pravim, ko vidim, kako deklet ne more mimo odstavka, ki govori o obrazu. Morda prav zanimiva knjiga. Mene pa zanima deklet. Zakaj, ko je odprla veliko aktovko, vidim na zvezku zapisano: Učiteljice, peti a razred. Torej — deklet bo učiteljica. In jo vprašam:

— Hodite v šolo?

— Da. Na učiteljske. Zadnji letnik.

— Kako ste zadovoljni?

— Bila sem, toda zdaj me je vse minilo. Se zanimam za učiteljske.

— Sam sem učitelj in pošteno je, da se zanimam za bodočo naraščajo. Kaj vam je zagnilo življenje?

— Štiri leta sem bila srečna in neučakana, kdaj stopim v razred, med vednoželjne šolarje. Zdaj pa me je postalo strah. Ne šolarjev. Bojim se, zelo me je strah zbornice. Tam bom srečala nove ljudi, učitelje, profesorje in morda...

— Kaj vzdihujete? Mladih moči se ne branimo!

Deklet, ki ni tako mlada punčka, me gleda nekam očitaječe in vidim, kako natanko se zazre v moj naguban obraz. Potem reče:

— Kaj vem, morda ste pameten človek... Vseeno, povedala vam bom, kakaj sem potra, žalostna, in sem začela dvomiti v iskrenost.

Motor v avtobusu enakomerno drdva, deklet zapre knjigo, se obrne k meni, mi pogleda v oči in govori:

— Naj vam povem, kje se je začelo. Imamo profesorja, strašnega človeka. Ničesar žalega mu nisem storila, ničesar. In vendar me ne mara. Že lani sem se srečala z njim. Začelo se je med uro. Govorili smo o državi in revoluciji. Sam

droben križec. Nihče v razredu ni opazil križca. Nihče — izmed dijakov. Opazil pa ga je profesor. Počasi se mi približa, stegne roko, da sem se skoraj prestrašila, pa je vendar šla roka dalje, do tega nesrečnega križca. Potlej ga dvigne pred moje oči in profesorjev glas mi zarezal v dušo:

— Kaj pa ti tale oznanja? Nisi marksistka!

Prijela sem ga za roko in jo odrinila. Se nikoli s nisem dotaknila profesorjeve roke. In potem sem križec skrila za bluzo. Moje prsi pa so plale. Gledal je profesor moje vzne-

je hrano, ki jo je skrivaj jemala gospodinja; njena gospodinja o partizanih se slišati nista marala. Teta pa jim je bila naklonjena vsa leta vojne. Po vojni se je pri njej zglasila mati ranjenega partizana; bil je komaj sedemnajst let star fant, ob prehodu čez reko je bil hudo ranjen. Zatekel se je k tati po pomoč; rešila mu je življenje. In njena mati se ji je prišla po vojni zahvaliti, v znak hvaležnosti ji je podarila zlato verižico s križcem...

Ko je teta ležala na smrtni postelji, me je želela videti.

Nekaj me je gnalo naprej in vedno naprej. Kaj je to? sem se spraševala. Zgrozila sem se. V meni se je rodilo — maščevanje. Počasi sem se pomikala naprej, korak za korakom. Bilala sem se nečemu, ki mi je vzbujalo strah, neko čudno grozo, ali hotenje ni več ubogalo razuma. Tako. Samo še korak. Takole. Oba sem spoznala: profesorja in njegovo ženo. Zdaj sem pri njem. Ljudje me gledajo, a ne vedo, kaj hočem. Toda prehudoma me je žalilo, da bi mu odpustila. Stopim še korak naprej. Tako. Zdaj me lahko gleda in si misli kar hoče. In to tudi čutim. Vem, da se hoče obrniti, ker čutim namig oči. Ta namig je veljal ženi. Tedaj se ozrem — in vidim čisto spremenjen obraz. Ne molitev in ne pobožnost nista tega vsemočnega obraza tako spremenila. Jaz pa kakor da sem se zbal spremenjenosti, se rahlo priklonim in šepnem:

— Dobro jutro, gospod profesor!...

— Smrkla! se mi je zdelo, da je rekel. Pa ni. Brž sta se z ženo izgubila med verniki; jaz pa se počasi pomikam izpred oltarja, dokler ne zapustim cerkve in zbežim domov.

— In kako zdaj? jo vprašam in ji gledam v nekam splašen obraz.

— Še pogleda me ne in o tisti knjigi »Država in revolucija« nič več ne razpravlja. Jaz pa se bojim diplome... Pravijo, da se rad maščuje... Pravijo in zdaj skoraj verjamem...

Dospela sva. Ne oba, samo jaz. Ona se je odpeljala dalje. Ko izstopim, za hip zatisnem oči, da si vso zgodbo še enkrat spominsko obnovim.

— Ne, mladega obraza ne bom tako hitro pozabil...

V mislih sam zase še danes razglabljam:

— Dekle ima prav: kako neki bo z njeno diplomom. Morda bo PROFESOR predsednik IZPITNE KOMISIJE?... -dk-

Naši obrazi